

Laboratoř funkční genomiky a proteomiky
Národní centrum pro výzkum biomolekul
Přírodovědecká fakulta MU
CEITEC-MU

Nové trendy v proteomice pomocí hmotnostní spektrometrie

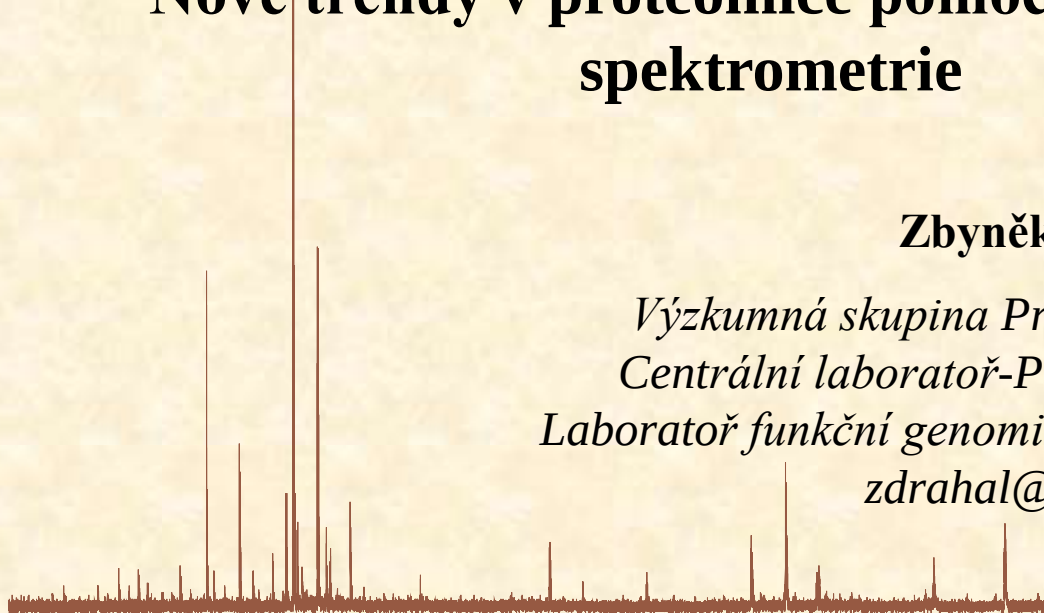
Zbyněk Zdráhal

Výzkumná skupina Proteomika, CEITEC-MU

Centrální laboratoř-Proteomika, CEITEC-MU

Laboratoř funkční genomiky a proteomiky, NCBR PŘF

zdrahal@sci.muni.cz

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

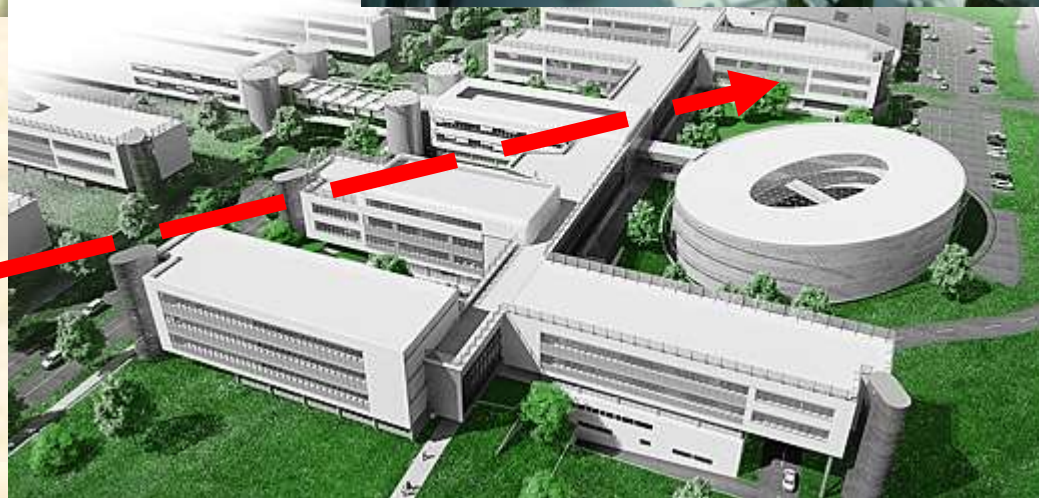
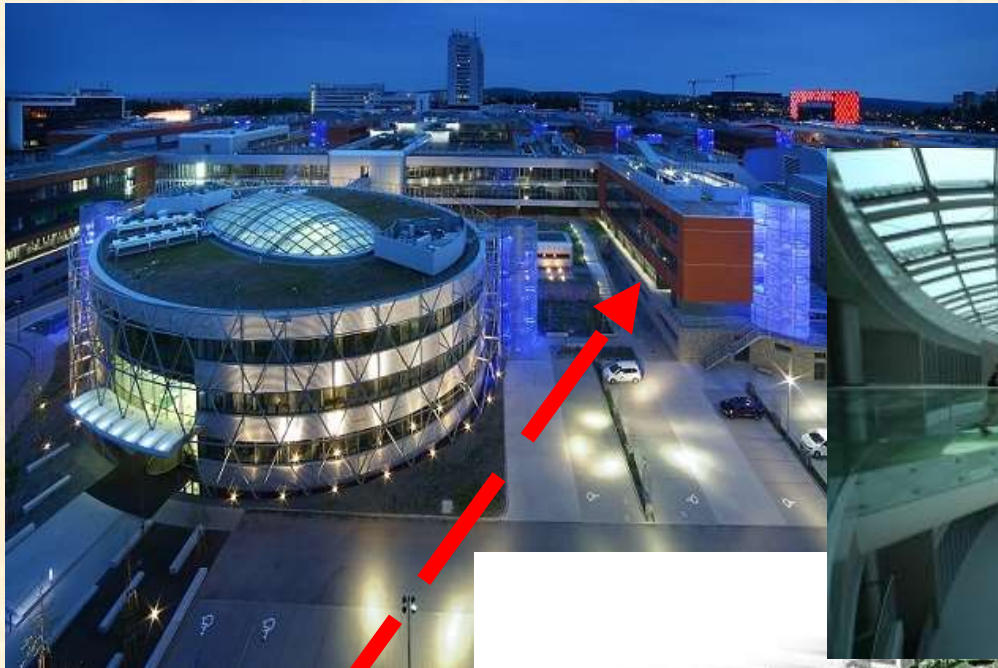

Národní
plán
obnovy

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NPO_MUNI_MSMT-16606/2022

CEITEC, Masarykova univerzita

CL a VS Proteomika

UKB, pavilon E26, 1.NP, místnost 108

Phone: 54949 8258

E-mail: zdrahal@sci.muni.cz
zbynek.zdrahal@ceitec.muni.cz

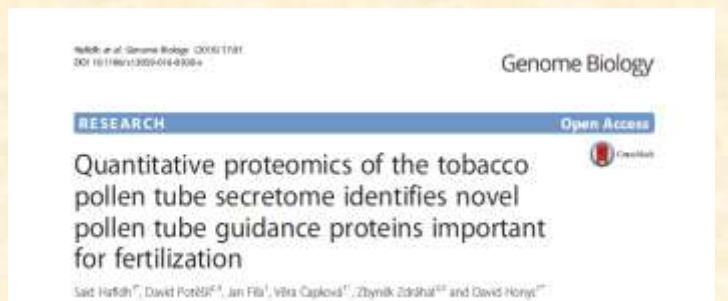
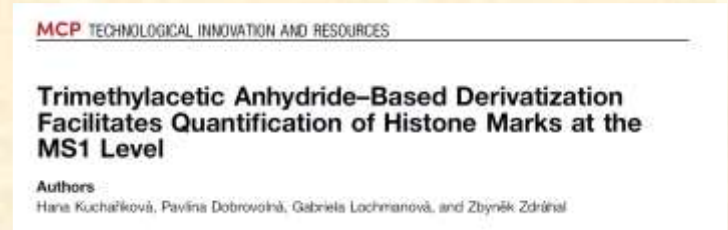

CL a VS Proteomika

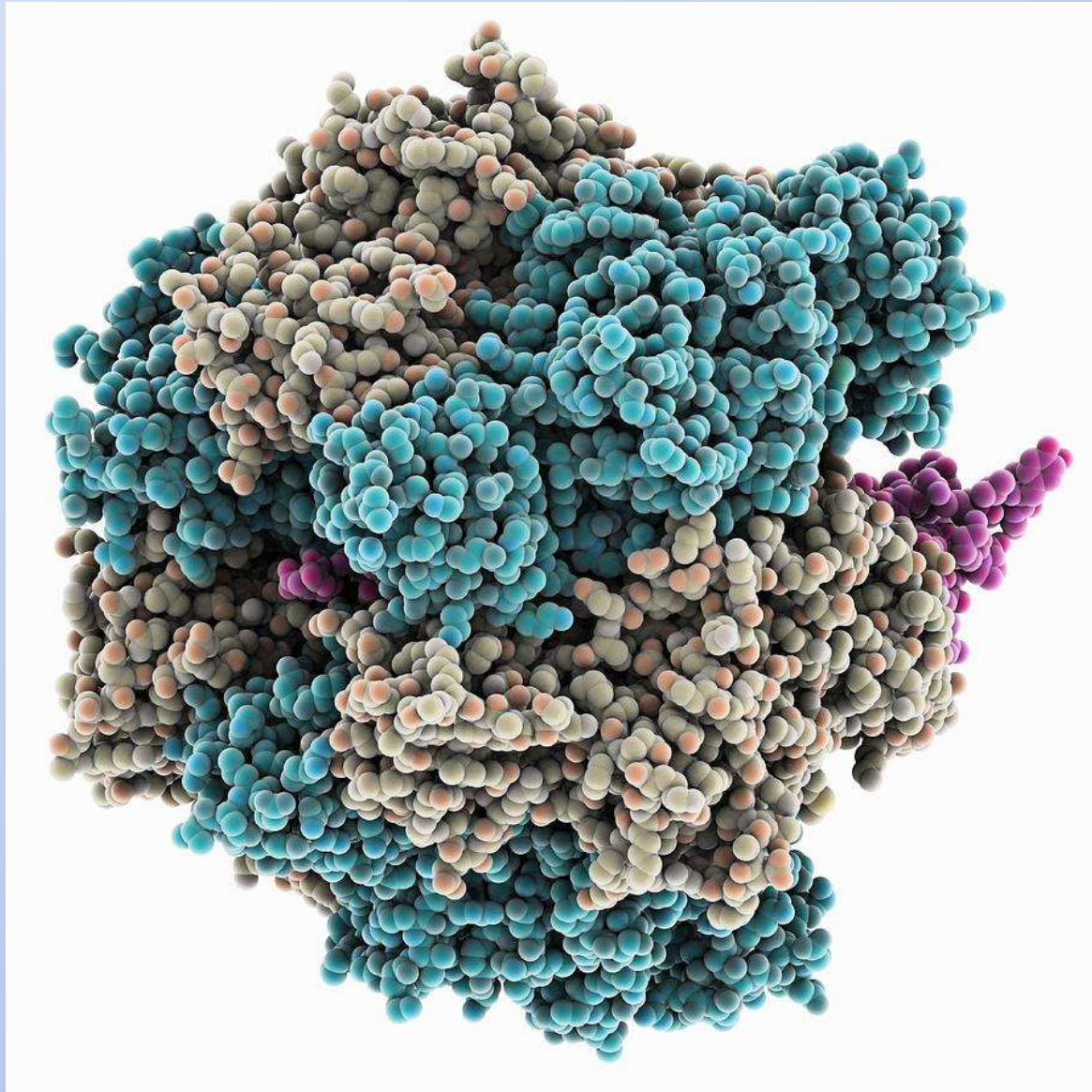

- bakalářské práce
- diplomové práce
- PhD studium

metodika proteomické analýzy (PTMs)

ATPase molecule Photograph by Science Photo Library | Fine Art America

Proteiny jsou základem života

Proteins are responsible for both the structure and the functions of all living organisms.

Genes are simply the instructions for making proteins.

IT IS PROTEINS THAT MAKE LIFE.

Funkce proteinů

- **Strukturní/stavební** proteiny – kolagen, elastin, keratin
- **Pohybová** funkce – myosin, aktin
- **Transportní** proteiny – hemoglobin, myoglobin, membránové přenašeče
- **Regulační** funkce – hormony (insulin), transkripční faktory
- **Katalytická** – enzymy (proteázy, kinázy, fosfatázy)
- **Obranná** funkce – protilátky (imunoglobuliny)
- **Zásobní** proteiny – ferritin, ovalbumin, kasein

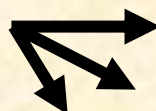
Syntéza proteinů

DNA

mRNA

protein

funkční protein

transkripce
posttranskripční úpravy
(alternativní sestřih aj.)

translace

Posttranslační úpravy
posttranslační modifikace
(fosforylace, glykosylace aj.)

Proteinové komplexy

Syntéza proteinů - translace

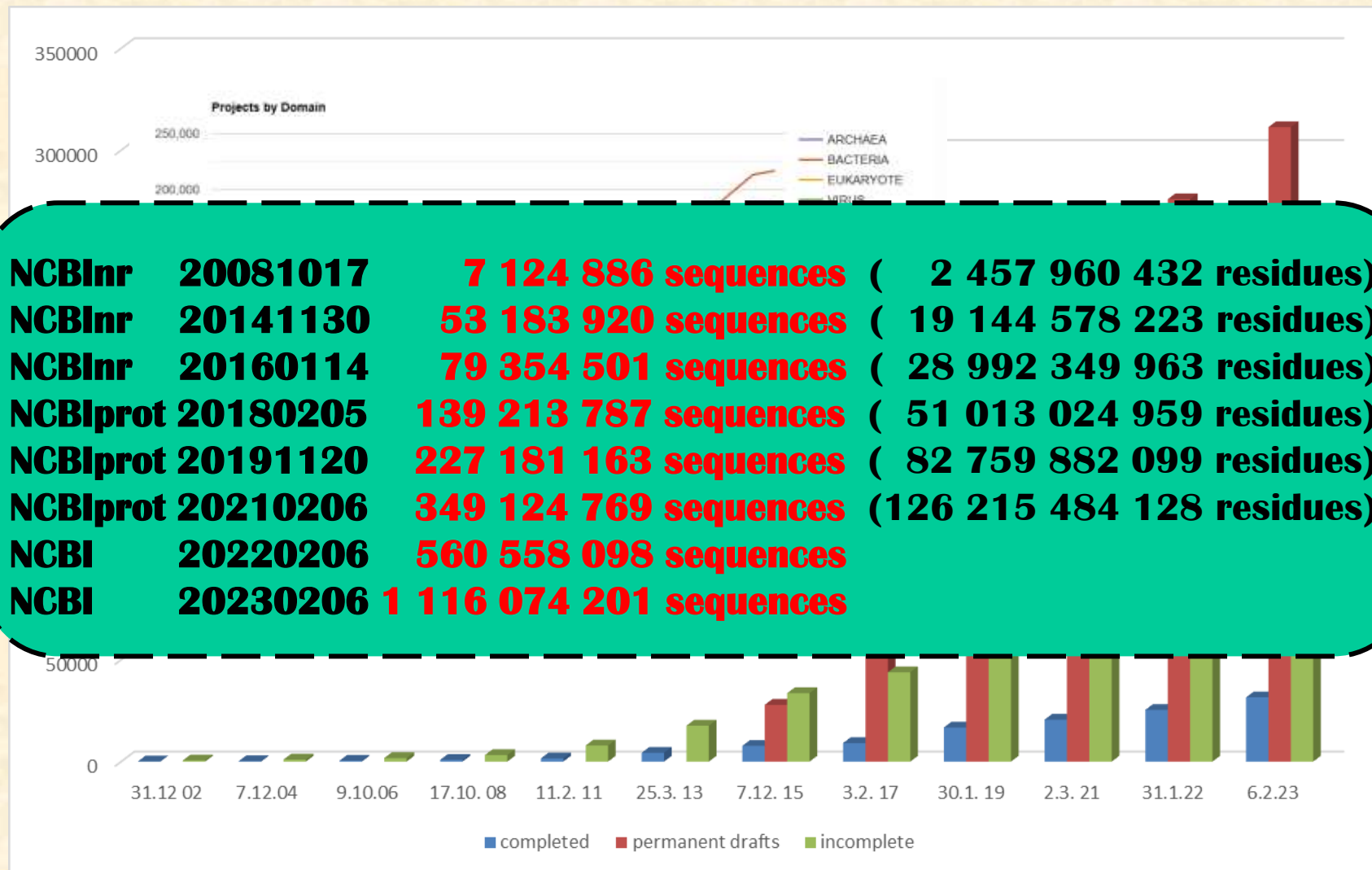
Nobel Prize in Physiology or Medicine 1968 - R. W. Holley, H. G. Khorana, M. W. Nirenberg

The Standard Genetic Code				
	U	C	A	G
U	UUU → Phe F UUC → Phe F UUA → Leu L UUG → Leu L	UCU → Ser S UCC → Ser S UCA → Ser S UCG → Ser S	UAU → Tyr Y UAC → Tyr Y UAA → Stop UAG → Stop	UGU → Cys C UGC → Cys C UGA → Stop UGG → Trp W
C	CUU → Leu L CUC → Leu L CUA → Leu L CUG → Leu L	CCU → Pro P CCC → Pro P CCA → Pro P CCG → Pro P	CAU → His H CAC → His H CAA → Gln Q CAG → Gln Q	CGU → Arg R CGC → Arg R CGA → Arg R CGG → Arg R
A	AUU → Ile I AUC → Ile I AUA → Ile I AUG → Met M	ACU → Thr T ACC → Thr T ACA → Thr T ACG → Thr T	AAU → Asn N AAC → Asn N AAA → Lys K AAG → Lys K	AGU → Ser S AGC → Ser S AGA → Arg R AGG → Arg R
G	GUU → Val V GUC → Val V GUA → Val V GUG → Val V	GCU → Ala A GCC → Ala A GCA → Ala A GCG → Ala A	GAU → Asp D GAC → Asp D GAA → Glu E GAG → Glu E	GGU → Gly G GGC → Gly G GGA → Gly G GGG → Gly G

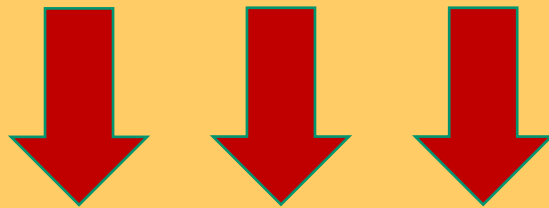
 translation start codon
  hydrophobic amino acids
  negatively charged amino acids
  cysteine

 translation stop codon
  hydrophilic non-charged amino acids
  positively charged amino acids

Nárůst znalosti genomů

- z každého genu může vzniknout několik proteinů, resp. jejich forem, které nelze indikovat na základě analýzy DNA resp. mRNA
- neexistuje přímá korelace mezi obsahem mRNA a výsledným obsahem proteinů
- funkční význam proteinu závisí velmi často na jeho interakci s jinými proteiny či DNA/RNA
- na úrovni proteinů lze zachytit epigenetické faktory regulace exprese genu

Nutnost studia buněčných procesů na úrovni proteinů

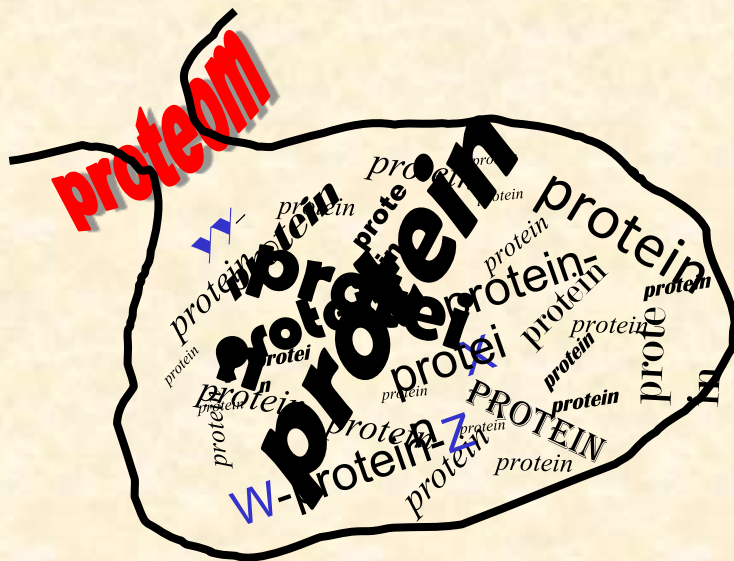

Proteom

soubor všech proteinů produkovaných v buňce, tkáni nebo organismu

the word “proteome” is derived from **PROTE**ins expressed by a gen**OME**, and it refers to **all the proteins produced by an organism**

Marc Wilkins in 1994

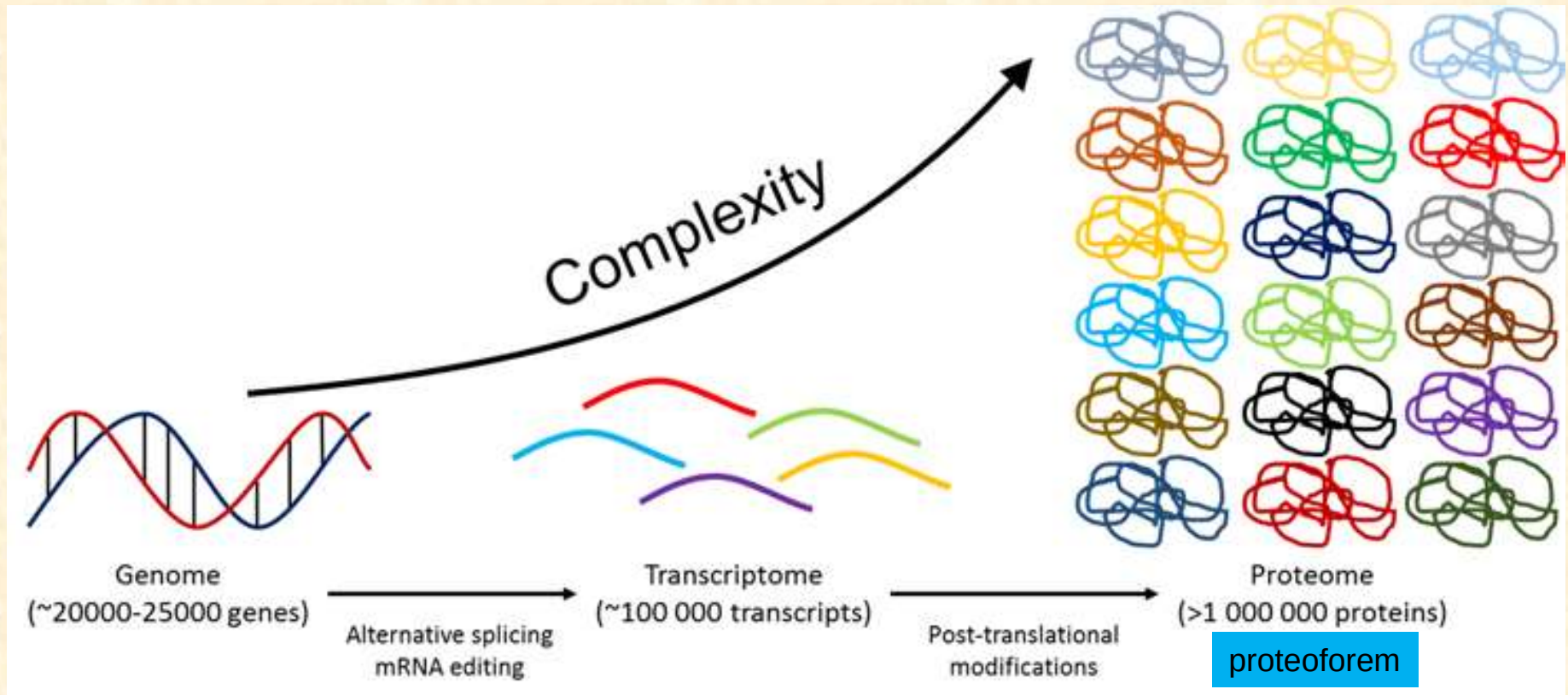

Proteotyp

soubor všech proteinů včetně všech jejich forem v buňce (tkáni, organismu)
v daném čase za daných podmínek

Genom vs Traskriptom vs Proteom

komplexita proteomu

počty uvedeny pro člověka (lidskou buňku)

Posttranslační modifikace

komplexita proteomu

Nejznámější druhy PTMs

- fosforylace
- glykosylace
- lipidové modifikace
- metylace
- acetylace
- ubikvitinace

Rozdílné vlastnosti, struktura i velikost

Signální dráhy

Vazba receptorů
imunitní odpověď
signalizace...

Interakce
proteinů s
membránou

Degradace
proteinů

Regulace
exprese genů

[Insulin signaling](#)

Posttranslační modifikace

komplexita proteomu

počet druhů PTMs

> 400

počet PTMs

≈ 90 000 (experimentálně identifikovaných)

≈ 230 000 (predikce)

(SwissProt, per ≈ 530 000 proteinů)

G. A. Khoury et al., Sci. Rep. 1, 90; (2011); <http://selene.princeton.edu/PTMCuration>

...PTMs are known to act alone and in combination **to regulate nearly all aspects of protein function...**

...Post-translational modifications (PTMs) occur on **nearly all proteins**. Many domains within proteins are **modified on multiple amino acid sidechains** by diverse enzymes to create a myriad of possible protein species. **How these combinations of PTMs lead to distinct biological outcomes is only beginning to be understood...**

A. P. Lothrop, M. P. Torres, S. M. Fuchs, FEBS Letters. 587 (2013) 1247–1257

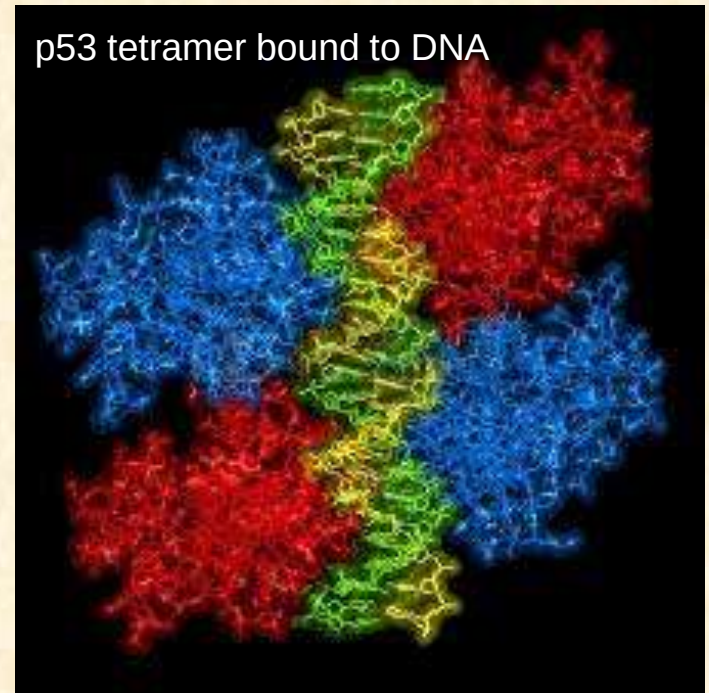
Protein p53

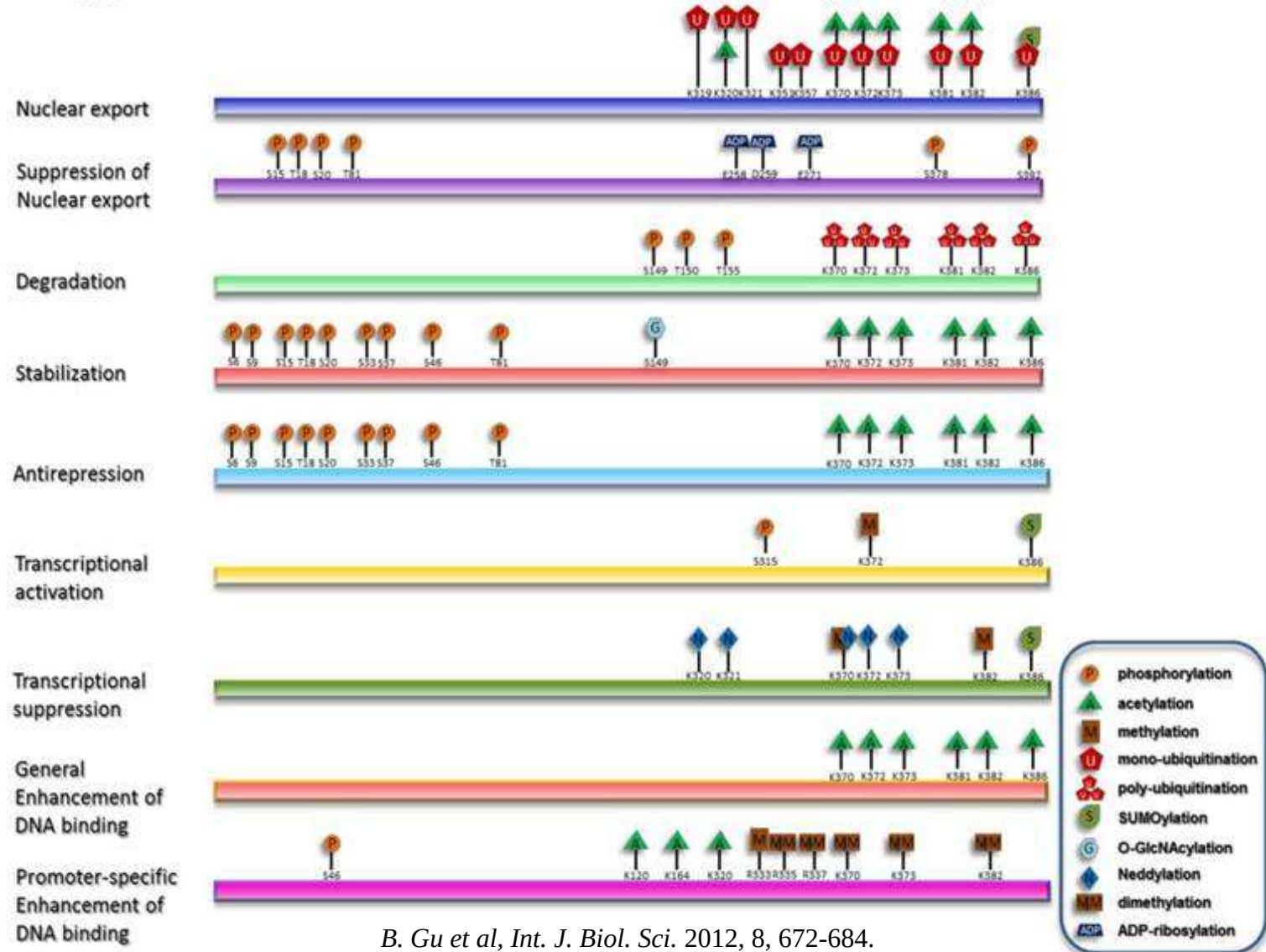
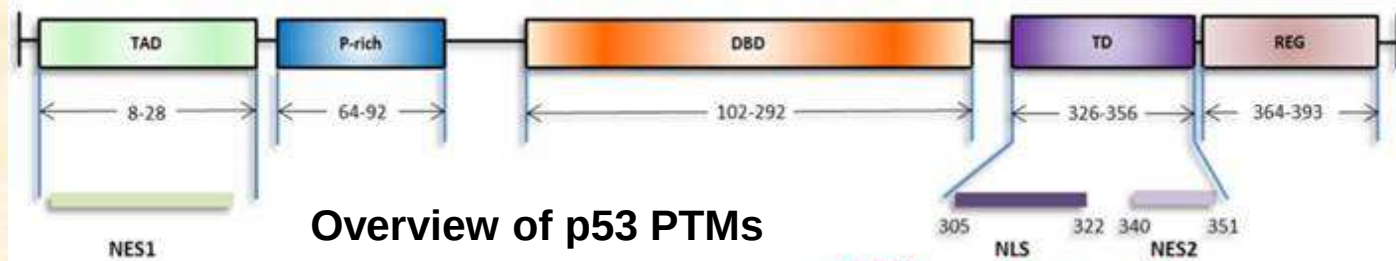
p53 exerts **irreplaceable anti-neoplastic functions** at homeostasis and thus is considered to be '**the guardian of the genome**'.

p53 is able to coordinate a regulatory network that supervises and responds to a variety of stress signals:

- DNA damage
- aberrant oncogenic activation
- telomere erosion
- ribosomal stress
- loss of cell-cell or cell-matrix adhesion
- hypoxia

Mutations of p53 or **disruptions** of p53 **coordination**, to a lesser extent, can disturb the normal physiological balance, if genome disarrangement reaches a critical value **it leads to cancer**

Genom vs Proteom

stejný genom

Genom vs Proteom

rela

4 z

pot
(PC

???)

inspirováno obrázkem prof. B. Domona

Proteomika

Proteomika – disciplína zabývající se analýzou proteomu

Proteomics is the **large-scale study of proteins.**

More inclusive definition **combines protein studies with analyses that have a genetic readout such as mRNA analysis, genomics, and the yeast two-hybrid analysis** (Pandey A, Mann M Nature. 2000 Jun 15; 405(6788):837-46)

Vznik a rozvoj proteomiky byl a je podmíněn vývojem:

- **sekvenování DNA a takto databází proteinových sekvencí**
- **hmotnostně spektrometrické instrumentace**
- **SW nástrojů pro zpracování MS dat**

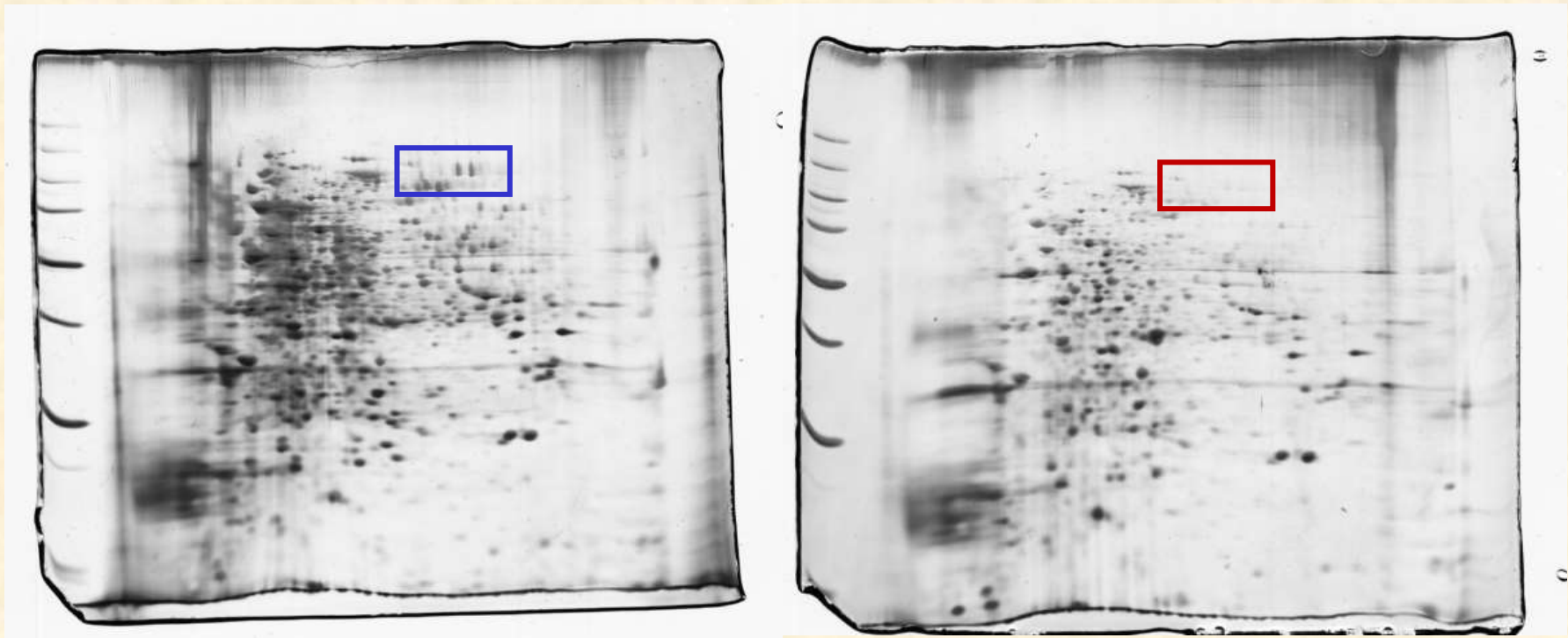
Diferenční (expresní) proteomika

Kvalitativní a kvantitativní srovnání proteomů (proteotypů)

- určení změn v regulaci proteinů a jejich forem (PTMs), které nastaly v důsledku vnitřních či vnějších podnětů.

kontrola

stres

Rhodotorula glutinis

spolupráce s prof. Márovou, FCH VUT Brno

Diferenční (expresní) proteomika

Dnes – LC-MS/MS

1	Header		
2		PGs	proteins
3	total	11844	16019
4	shown	8654	8654
5	PG ID	Accession	Description

Down-regulated

1	Header		
2		PGs	proteins
3	total	11844	16019
4	shown	428	428
5	PG ID	Accession	Description

Up-regulated

1	Header		
2		PGs	proteins
3	total	11844	16019
4	shown	858	858
5	PG ID	Accession	Description

Pathway analysis

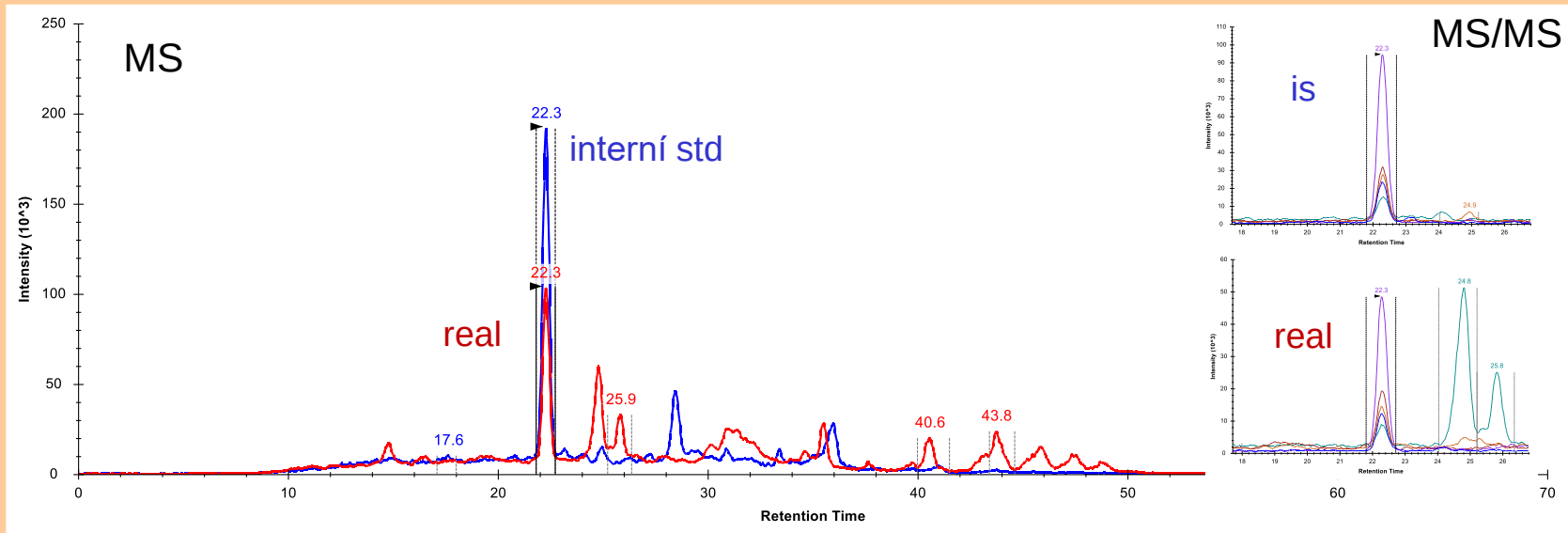
Odpověď organismu na stimul

Cílená proteomika

Sledování kvantitativních změn **vybraných proteinů** (např. biomarkerů) ve vzorcích.

Stanovení enterotoxinu (*S. aureus*)

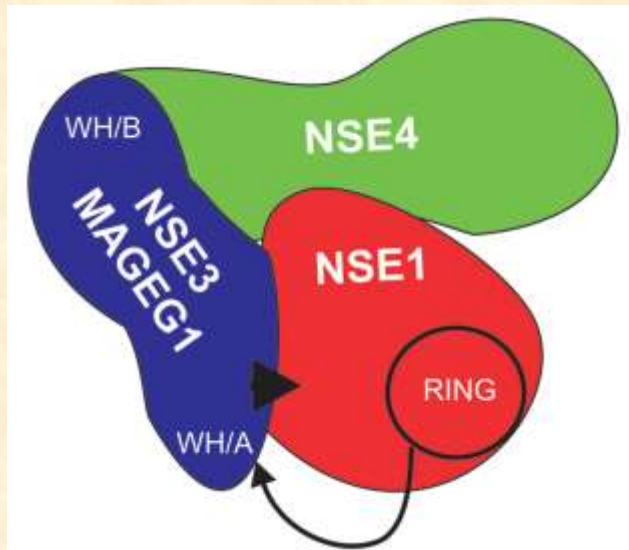
LC-MS/MS (MRM)

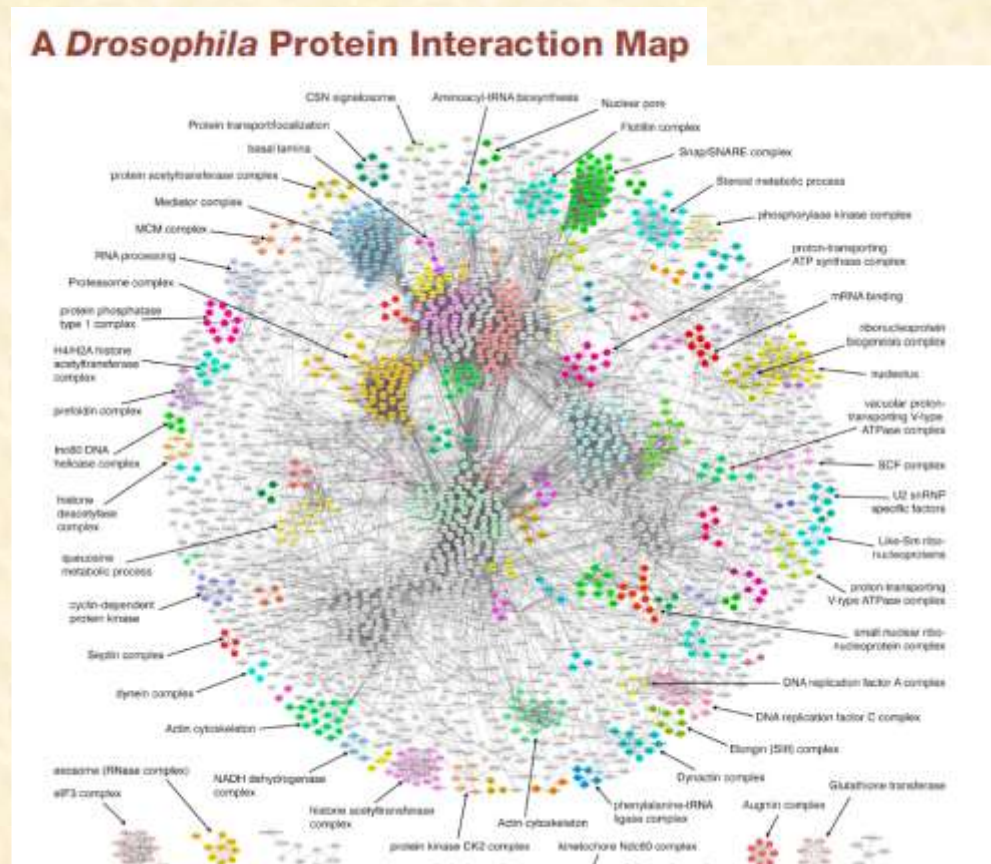
Funkční proteomika

Studium interakcí proteinů (proteinových komplexů) a jejich funkční význam.

- identifikace interakčních partnerů
- vznik a architektura proteinových komplexů
- interakce proteinů s jinými molekulami (RNA, DNA metabolity aj.)

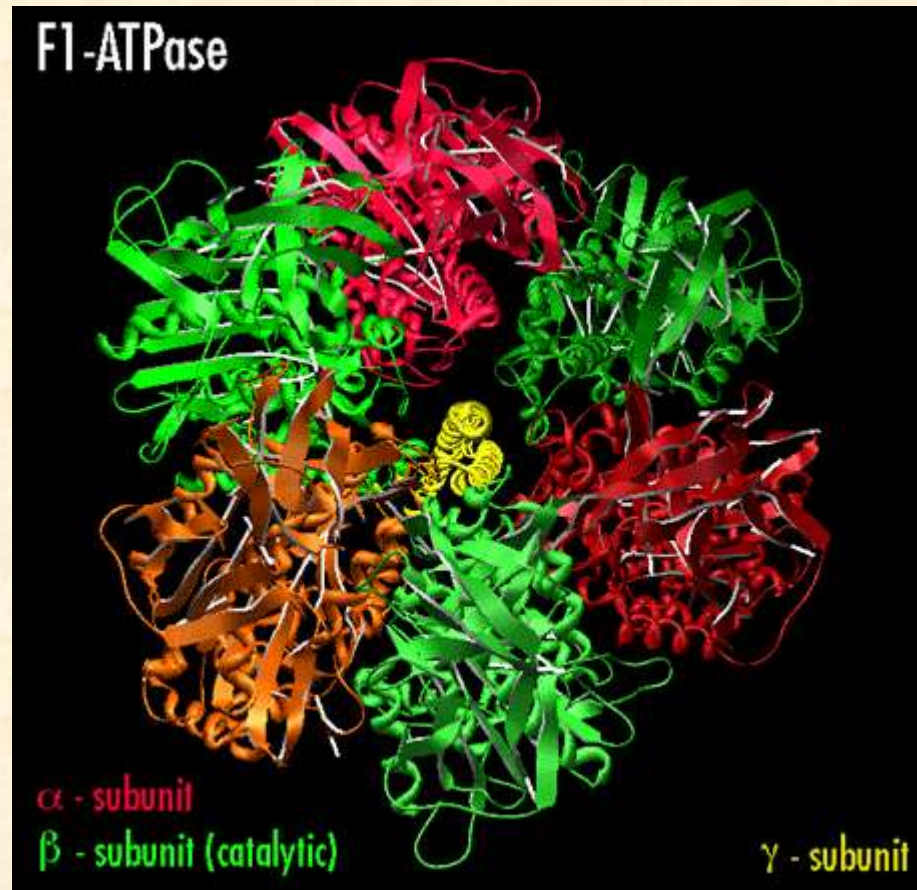

L. Kozakova et al.,
Cell Cycle, 14 (6), 920-930 (2015)

Strukturní proteomika

Studium vyšších úrovní proteinové struktury (terciární, kvarterní) a vztahu struktury k funkci proteinu.

Strukturu formují různé typy vazeb – iontové interakce, vodíkové můstky, van der Waals síly nebo disulfidické můstky.

Náročnost analýzy proteomu

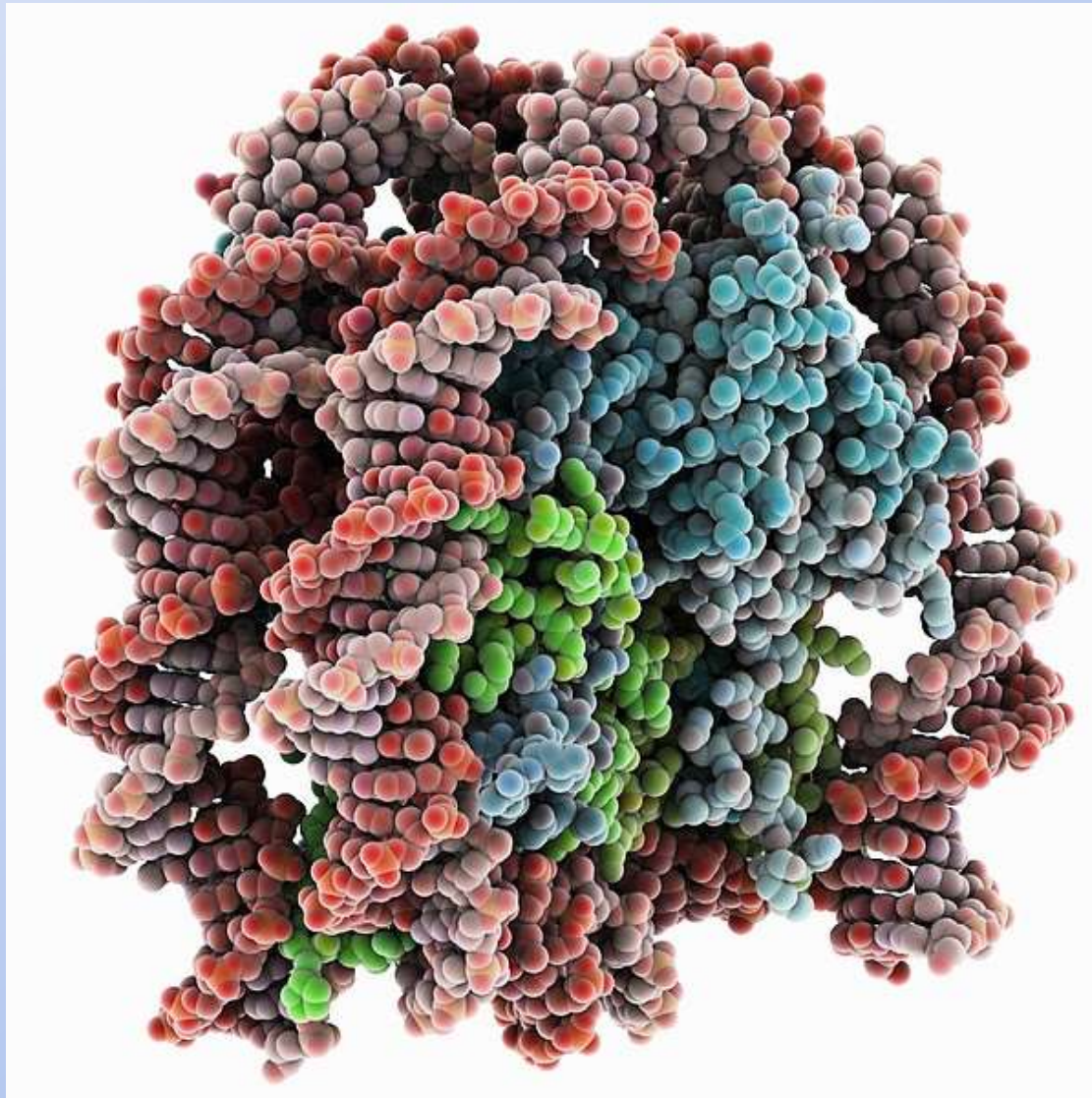
Proteinové komplexy– složení, stechiometrie, uspořádání podjednotek....

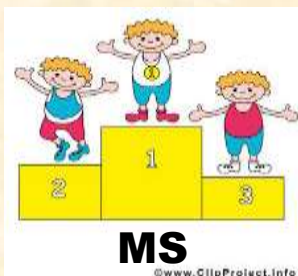
Proteoformy– deseti tisíce forem proteinů (PTMs, zkrácené formy, mutace...)

Kvantita – široké rozpětí koncentrací

Kvalita – tisíce proteinů (identifikace)

Hmotnostní spektrometrie

hlavní technologie pro analýzu proteomu

umožňuje současnou kvalitativní i kvantitativní charakterizaci tisíců proteinů

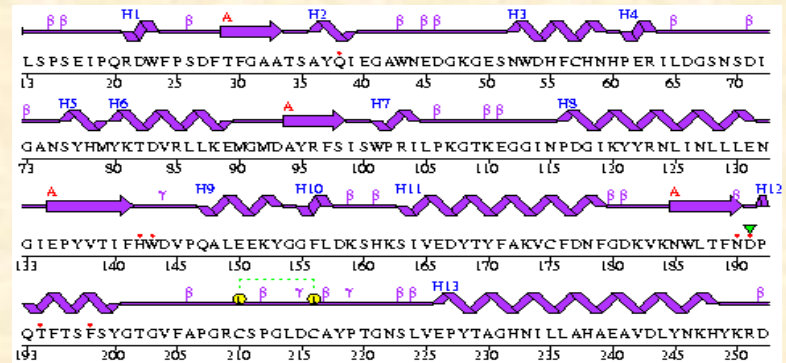

Struktura proteinu

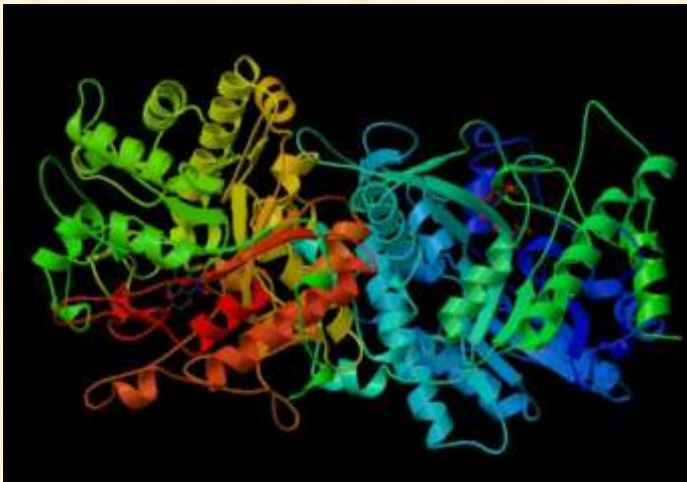
Primární struktura (pořadí aminokyselin):

MAPLLAAAMNHAAHPGLRSHLVGPNNESFSRHLPSSSPQSSKRRCNLSFTTRSAR
VGSQNGVQMLSPSEIPQRDWFPSDFTFGAATSAYQIEGAWNEDGKGESNWDHFCHNH
PERILDGSNSDIGANSYHMYKTDVRLLEMGMDAYRFSISWPRIPLPGTKEGGINPD
GIKYRNLINLLENGIEPYVTIFHWDVPQALEEKYGGFLDKSHKSIVEDYTYFAKV
CFDNFGDKVKNWLTNEPQTFTSFSGYGTGVFAPGRCSPLDCAYPTGNSLVEPYTAG
HNILLAHAEAVDLYNKHYKRDDTRIGLAFDVMGRVPYGTSLFDKQAEERSWDINLGW
FLEPVVRGDYPFSMRSLARERLPFFKDEQKEKLAGSYNMLGLNYYTSRFSKNIDISP
NYSFVLNTDDAYASQEVNGPDGKPIGPPMGNPWIYMYPEGLKDLLMIMKNKYGNPPI
YITENGIGDVDTKETPLPMEALNDYKRLDYIQRHIALTKESIDLGSNVQGYFAWSL
LDNFEWFAGFTERYGIVYVDRNNNCTRYMKESAKWLKEFNTAKKPSKILTPA

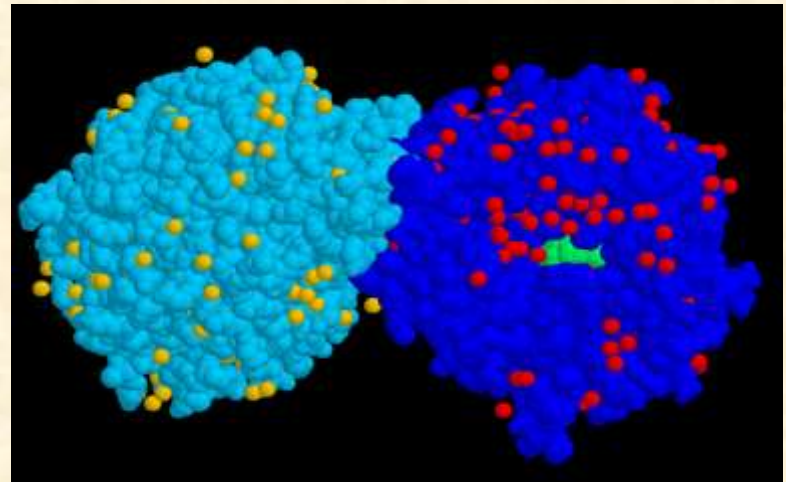
Sekundární struktura

Terciární (prostorová) struktura

Kvarterní struktura

Historie hmotnostní spektrometrie

Thomson J.J. (1856 – 1940)

On the Masses of the Ions in Gases at Low Pressures

Philosophical Magazine, **1899**, 48:295, p.547-567

1906 – Nobelova cena za fyziku

for theoretical and experimental investigations on the conduction of electricity by gases

J.J. Thomson working with his cathode ray tube

Thomson's investigations into the action of electrostatic and magnetic fields on the nature of so called "anode rays" or "canal rays" would eventually result in the invention of the **mass spectrometer** (then called a *parabola spectrograph*) by **Francis Aston** (**Nobel Prize for Chemistry 1922**), **a tool which allows the determination of the mass-to-charge ratio of ions and which has since become an ubiquitous research tool in Chemistry.**

„ ... By this means there is attained what is known as a mass spectrogram, that is to say a series of lines in which each line corresponds to a certain atomic weight.“

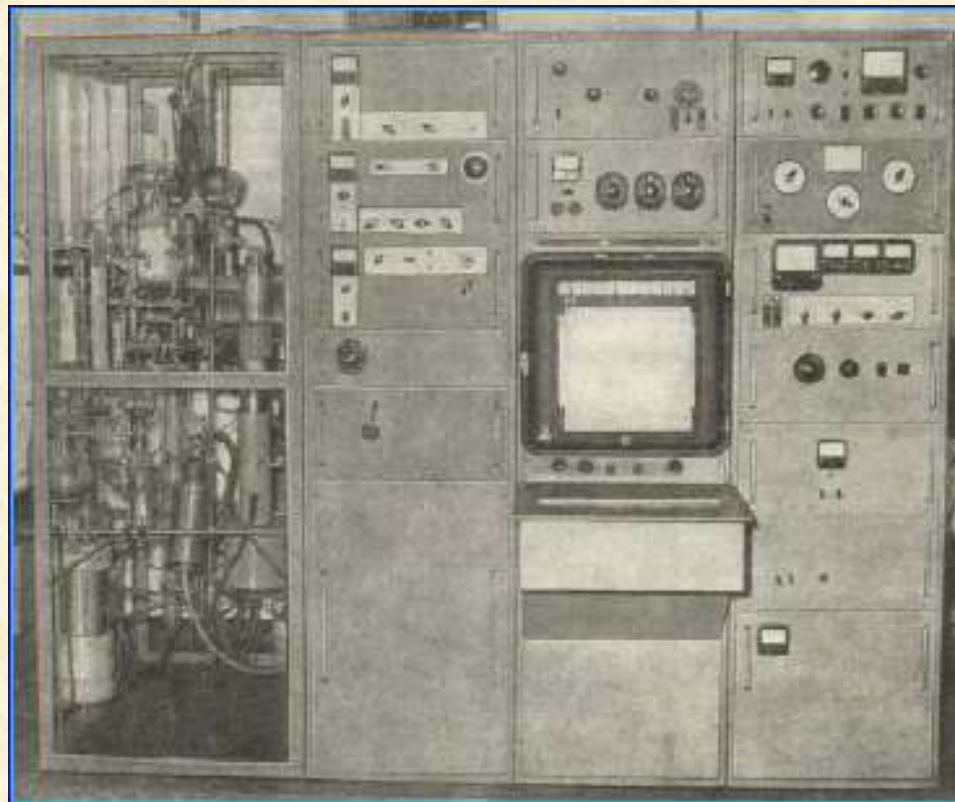
Dr. H.G. Soderhaum – 1922

P.S. syn a osm jeho mladších kolegů získalo Nobelovu cenu

Historie hmotnostní spektrometrie

První český hmotnostní spektrometr - 1953

V. Čermák, V. Hanuš, Č. Jech, J. Cabicar

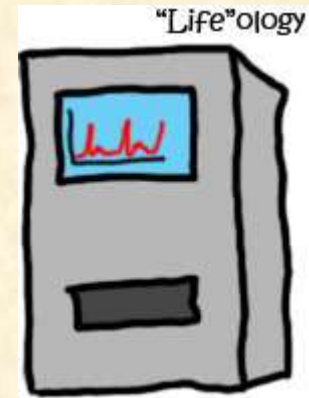

Foto převzato z přednášky dr. M. Poláška

Hmotnostní spektrometrie - dnes

Orbitrap Astral™ (Thermo)

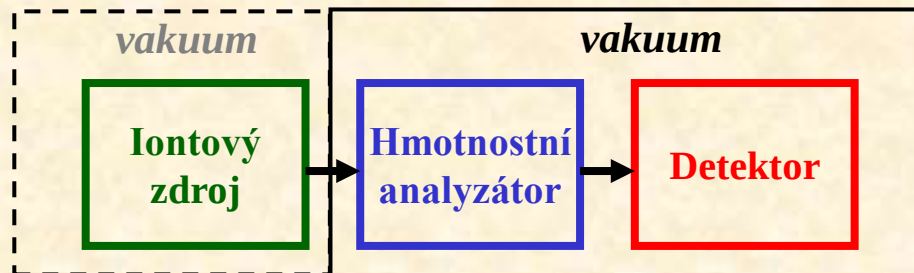
timsTOF Ultra (Bruker)

Princip hmotnostní spektrometrie (MS)

měření poměru relativní molekulové hmotnosti a počtu nábojů (m/z) iontů analyzované látky

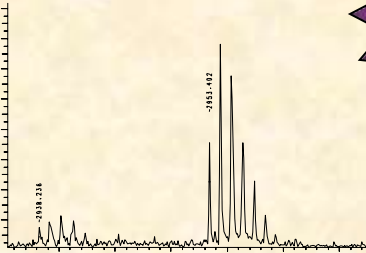
m - hmotnost iontu
 z - počet nábojů

základní operace:

- ionizace molekul analyzované látky
- separace iontů podle jejich poměru m/z
- detekce iontů

výsledek:

● hmotnostní spektrum - závislost intenzity iontů na jejich m/z

a.i. **Data** určení hmotnosti iontů,
poměru hmotnosti k náboji molekulárního iontu

hmotnosti celé molekuly

Průlom v MS proteinů

Nové „šetrné“ ionizační techniky (polovina 80. let 20. století)

základní předpoklad pro široké využití MS pro analýzu biomolekul
(Nobelova cena 2002)

Koichi Tanaka
Shimadzu Corp., Kyoto, Japan

MALDI

ionizace laserovou desorpcí za účasti matrice

KARAS M., HILLENKAMP F.

*Laser Desorption Ionization of Proteins with Molecular Masses
Exceeding 10000 Daltons*

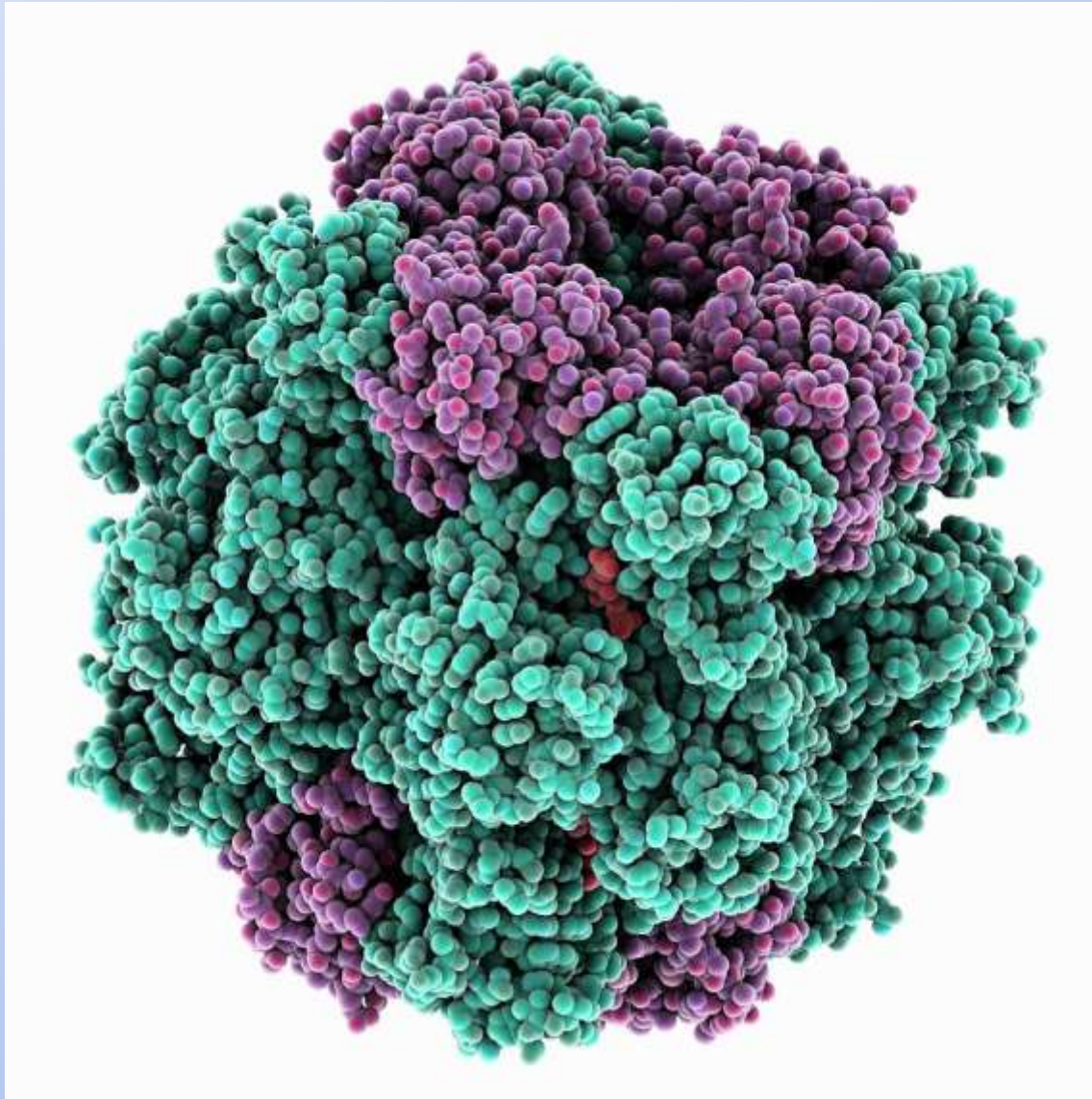
Anal. Chem., 60 (20): 2299-2301 (1988)

John B. Fenn
Virginia Commonwealth University,
Richmond, USA

ESI

ionizace elektrosprejem

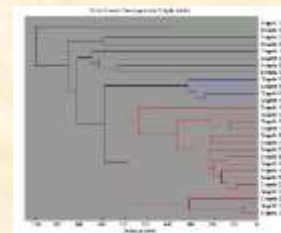

Tobacco Rubisco Molecule Photograph by Laguna Design/science Photo Library

Možnosti hmotnostní spektrometrie v proteomice

- **Analýza intaktních molekul**
(MW, MALDI-MS profilování)

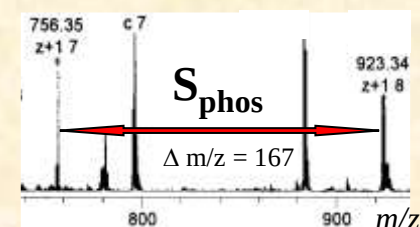

- **Identifikace proteinů**
(i de novo sekvenace)

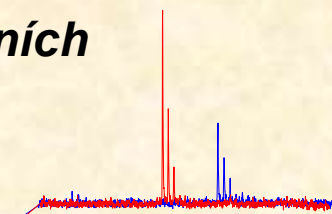

- **Charakterizace interakcí proteinů**
(proteinové komplexy)

- **Charakterizace proteinových modifikací**

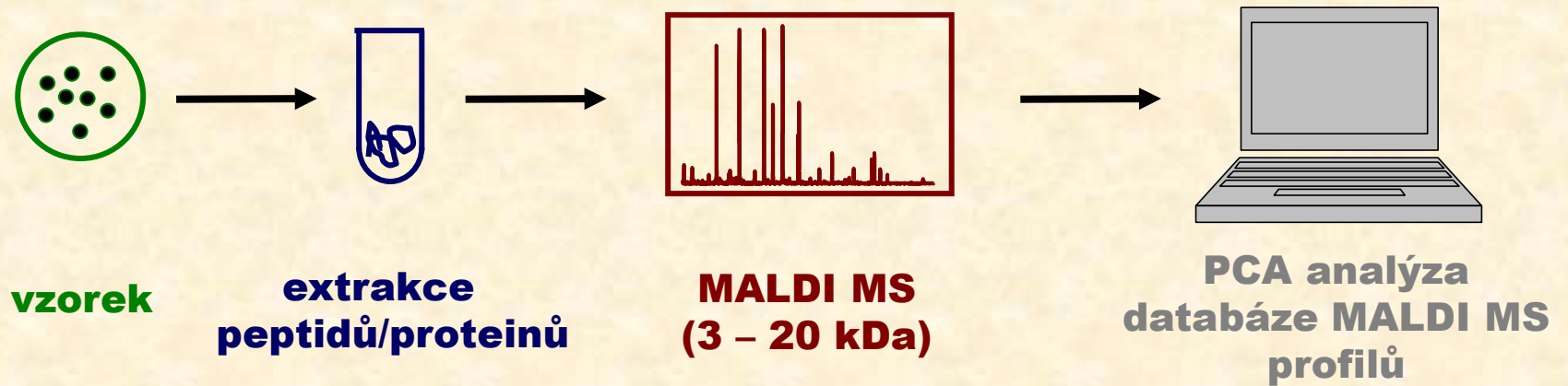

- **Kvantifikace jednotlivých proteinů i komplexních směsí**
(relativní a absolutní kvantifikace)

Aplikace s využitím analýzy intaktních molekul

MALDI-MS profilování

- **identifikace mikroorganismů**
- **třídění vzorků (kontrola kvality potravin)**
- **diagnostika chorob**

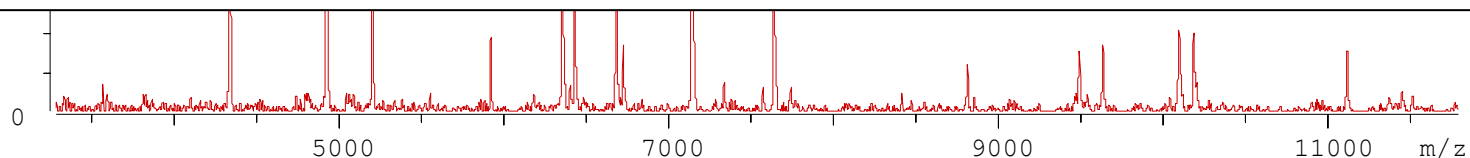
Identifikace mikroorganismů pomocí MALDI-MS

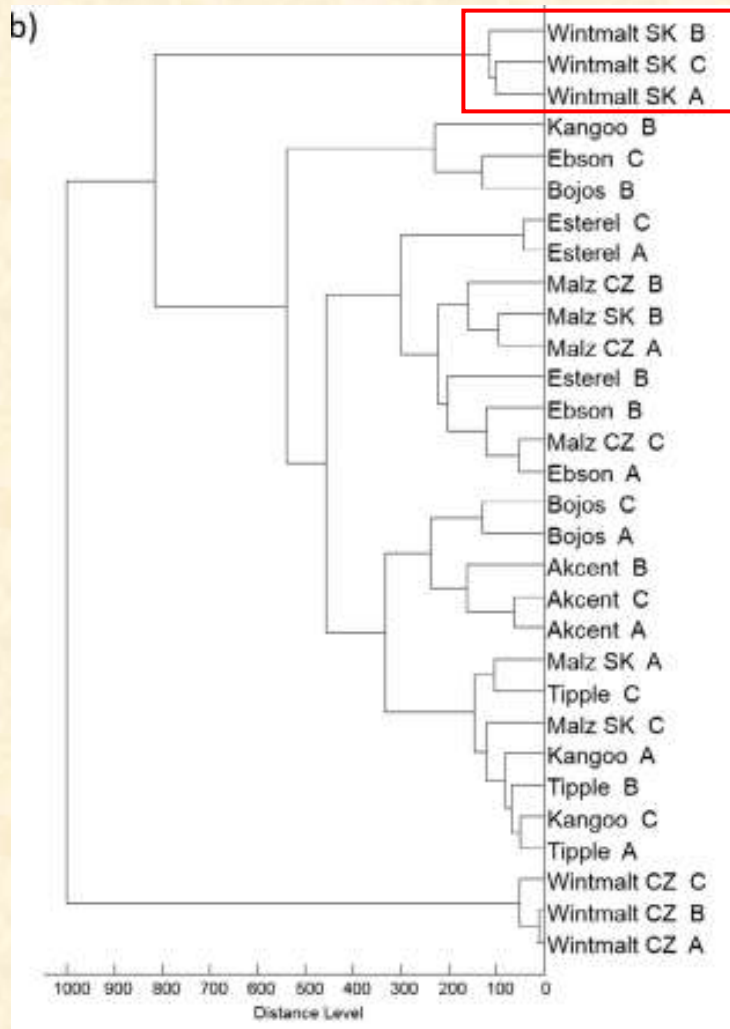
identifikace na základě srovnání naměřeného profilu s profilem z databáze

Detected Species	Lo...
<i>Brachyspira murdochii</i> DSM 12563T DSM	2.267
<i>Azoarcus indigens</i> VB32 MPB	1.164
<i>Paenibacillus polymyxa</i> DSM 741 DSM	1.127
<i>Lactobacillus antri</i> DSM 16041T DSM	1.122
<i>Sphingobacterium spiritivorum</i> DSM 11722T HAM	1.070
<i>Staphylococcus schleiferi</i> ssp <i>schleiferi</i> DSM 4809 ...	1.068
<i>Azoarcus</i> sp BH72 MPB	1.053
<i>Acidovorax avenae</i> ssp <i>avenae</i> DSM 7227T HAM	1.018
<i>Streptococcus salivarius</i> IBS_MS_23 IBS	1.009
<i>Bacteroides fragilis</i> MB_9009_05 THL	1.006

 uznaná metoda v klinické praxi

Třídění sladových ječmenů pomocí MALDI-MS

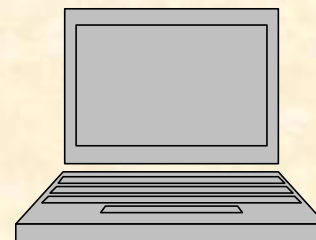
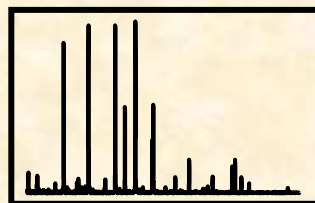
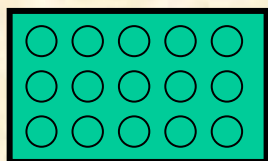

- Kontrola kvality dodaných sladových ječmenů
- Rychlá alternativa k zavedeným technikám

Pacient

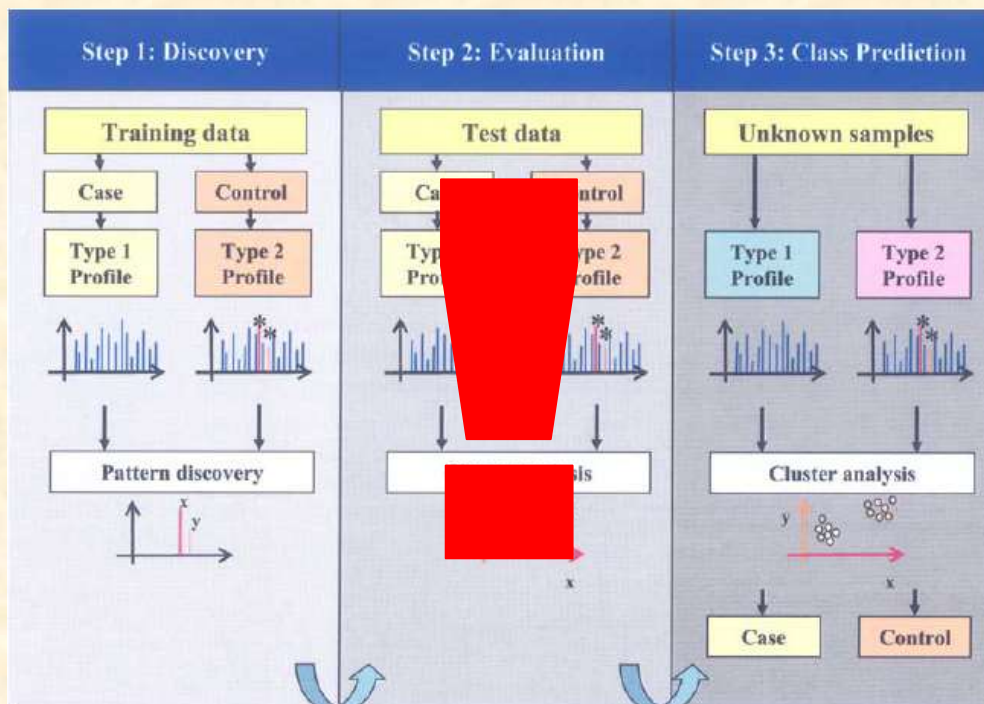
Analýza profilů –včasná detekce chorob (peptide profiling, pattern profiling)

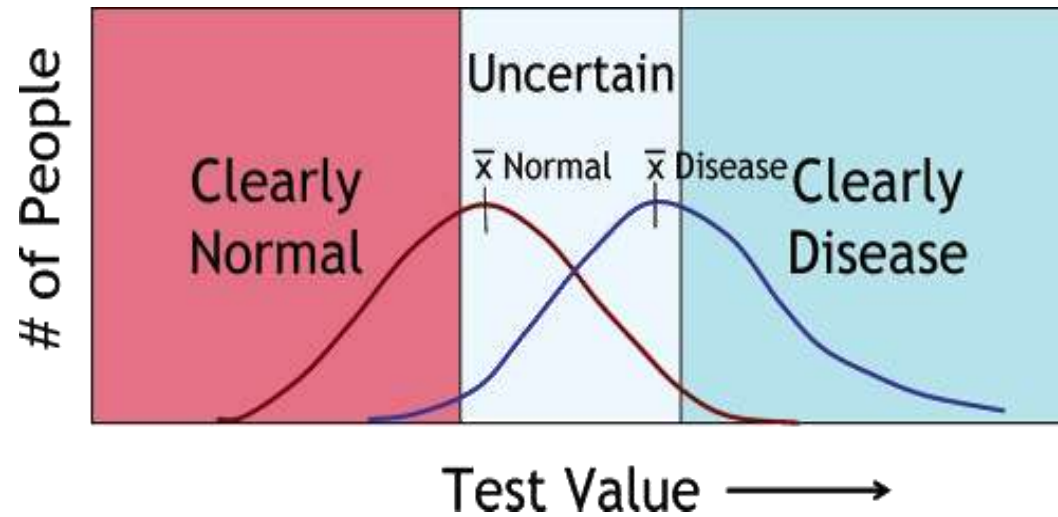

**žádná či minimální
úprava vzorku**
(*ionex, IMAC, afinitní
sorbent*)

MALDI MS, SELDI MS
(3 – 20 kDa)

klastrová analýza

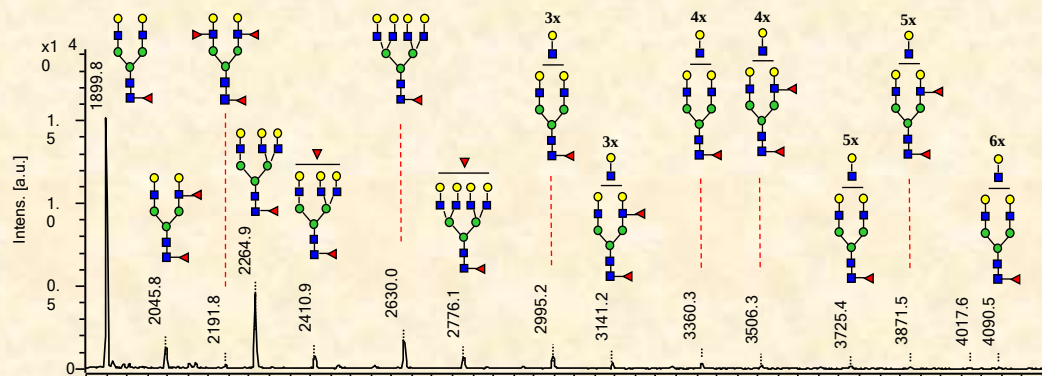

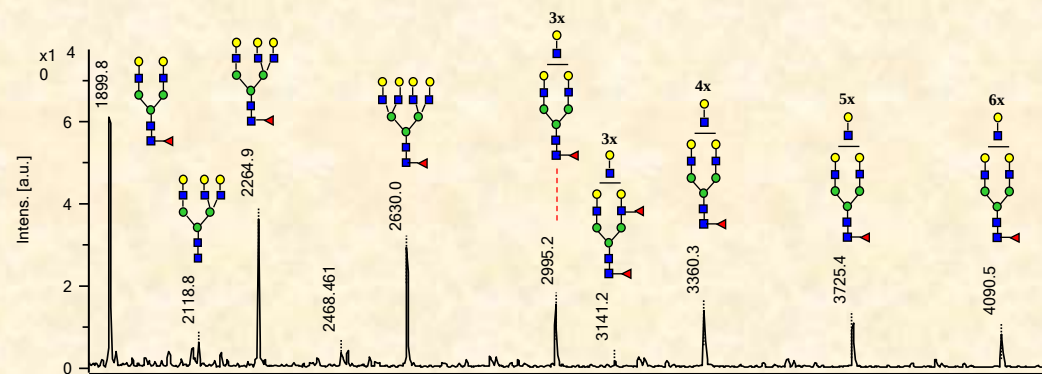
J. LaBaer et al., J. Proteome Res., 4 (4) 1053-1059 (2005).

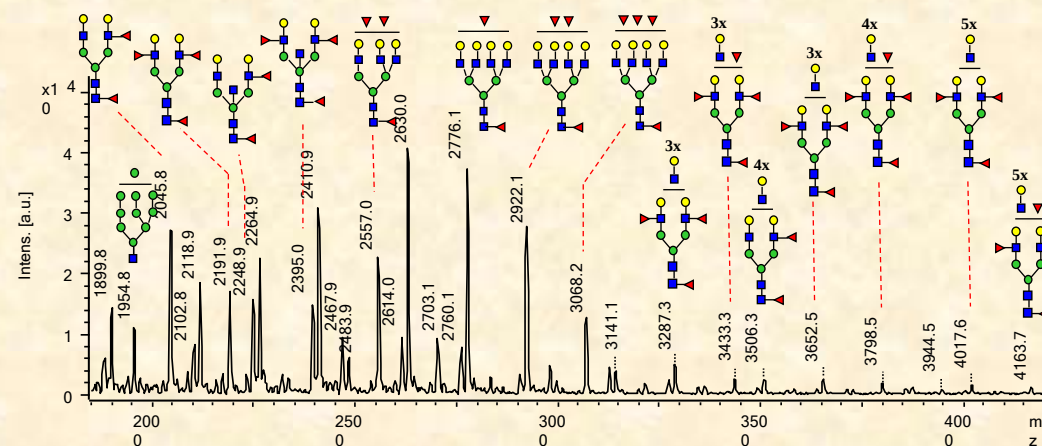
MALDI-MS profilování glykanů

NSCLC - Bronchoalveolar Carcinoma

Bronchoalveolar Adenocarcinoma

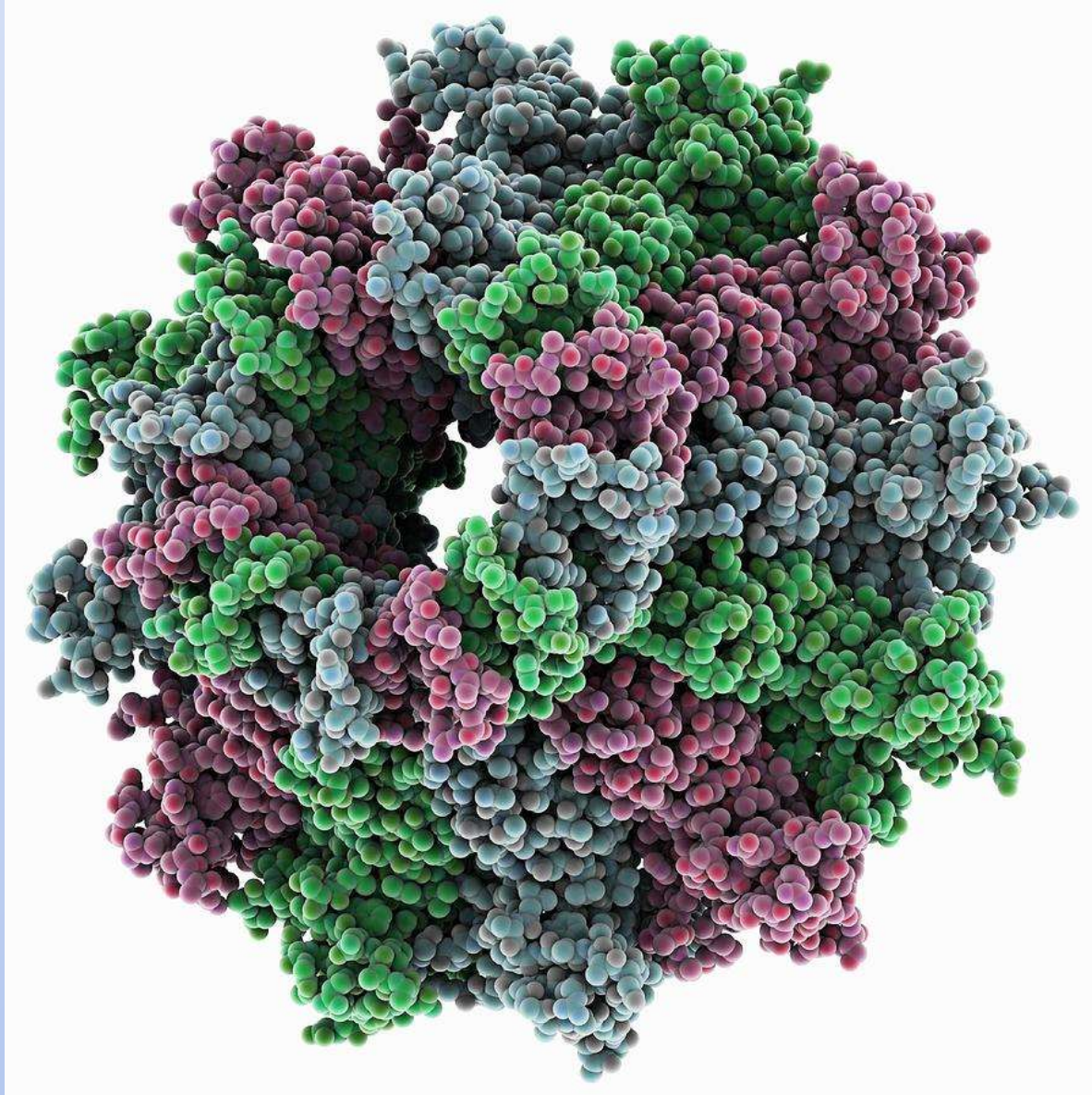

Large Cell Carcinoma

MALDI-TOF-MS spectra of N-glycans after desialylation

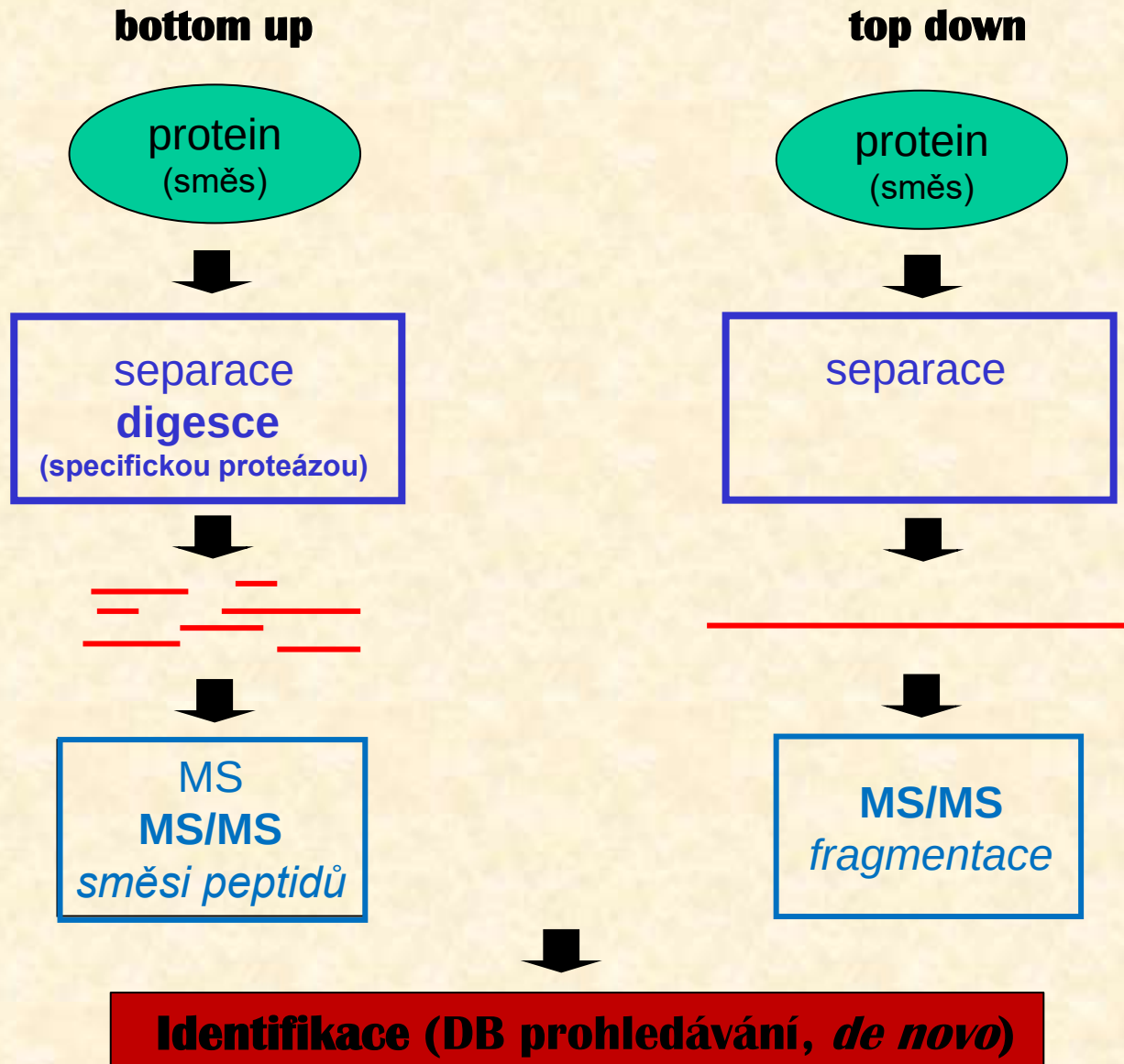
● Man; ● Gal; ■ GlcNAc; ▼ Fuc

Lattová E., J. Proteome Res., 15 (8), 2777-2786 (2016)

Identifikace proteinů

Identifikace proteinů hmotnostní spektrometrií

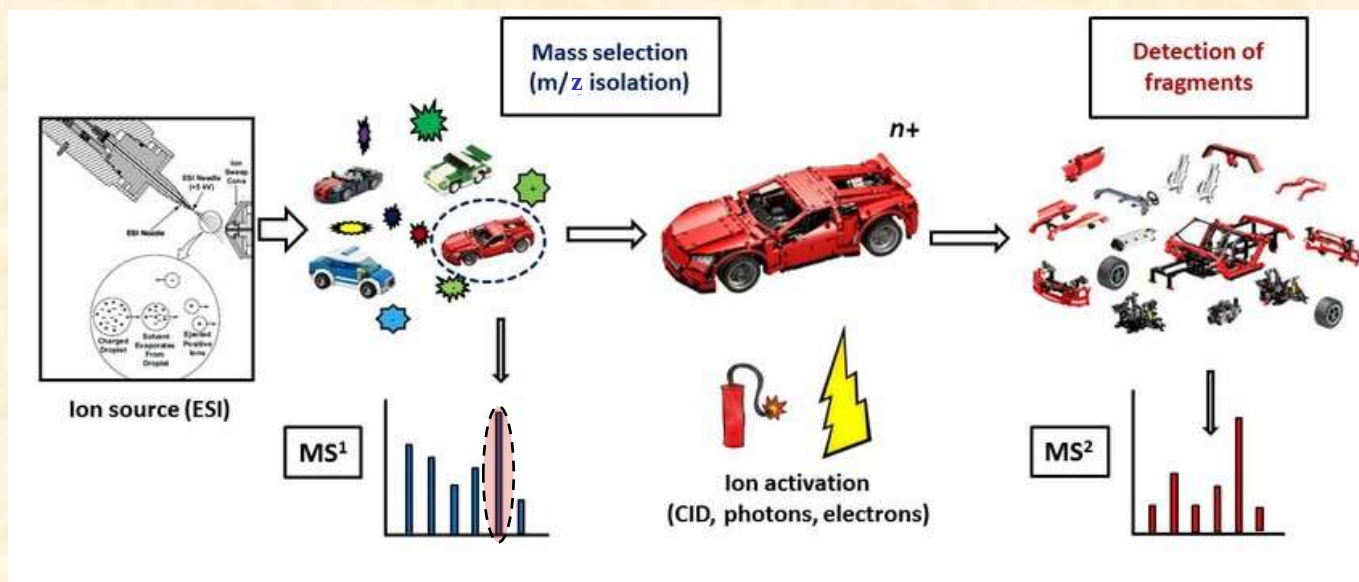
MS a MS/MS

MS

MS/MS

tandemová hmotnostní spektrometrie

MS²

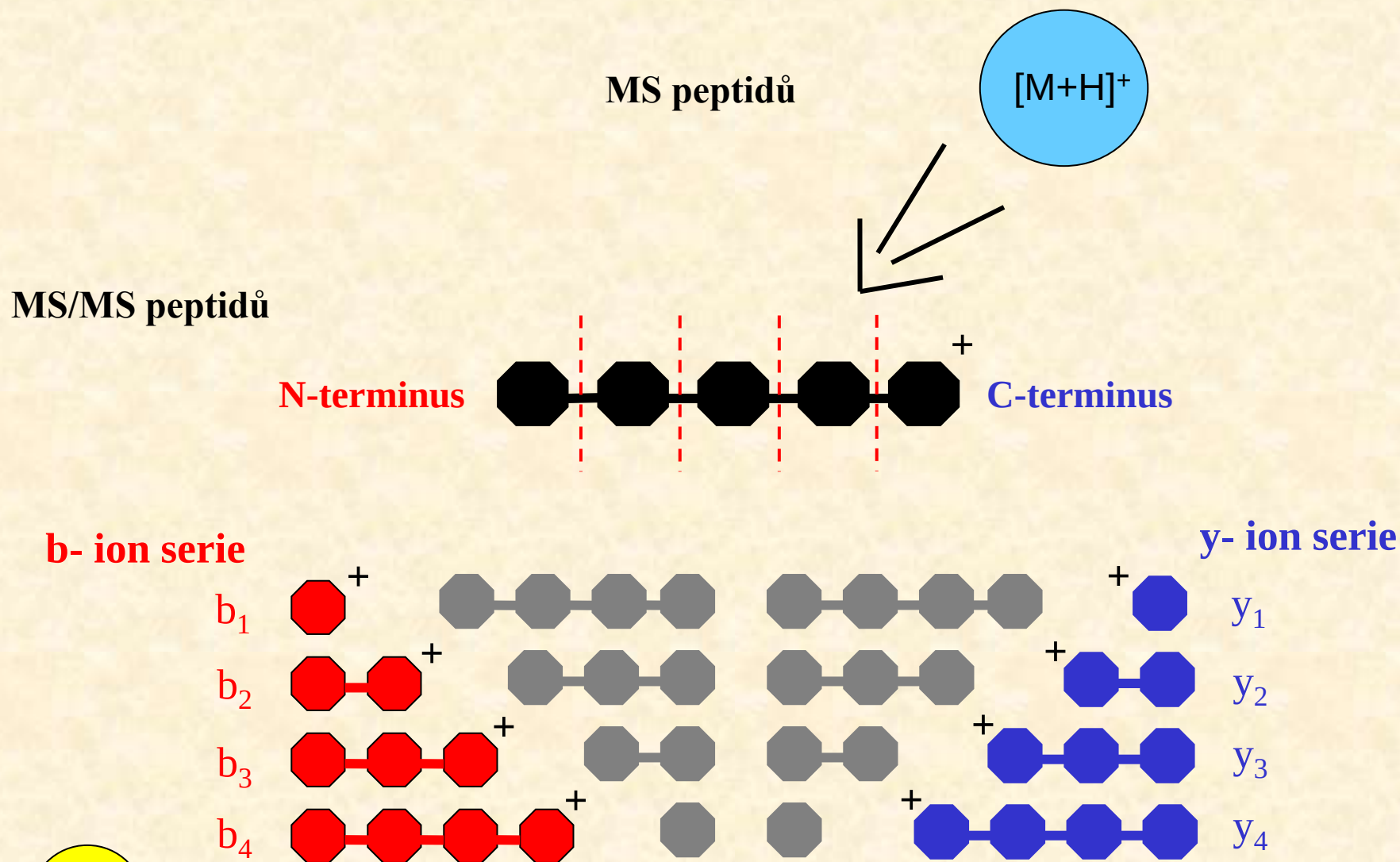
m/z celého iontu (peptidu)

*m/z fragmentů
vzniklých fragmentací celého iontu
(peptidu)*

precursor (parent) ions

product (daughter) ions

Fragmentace peptidů – MS/MS

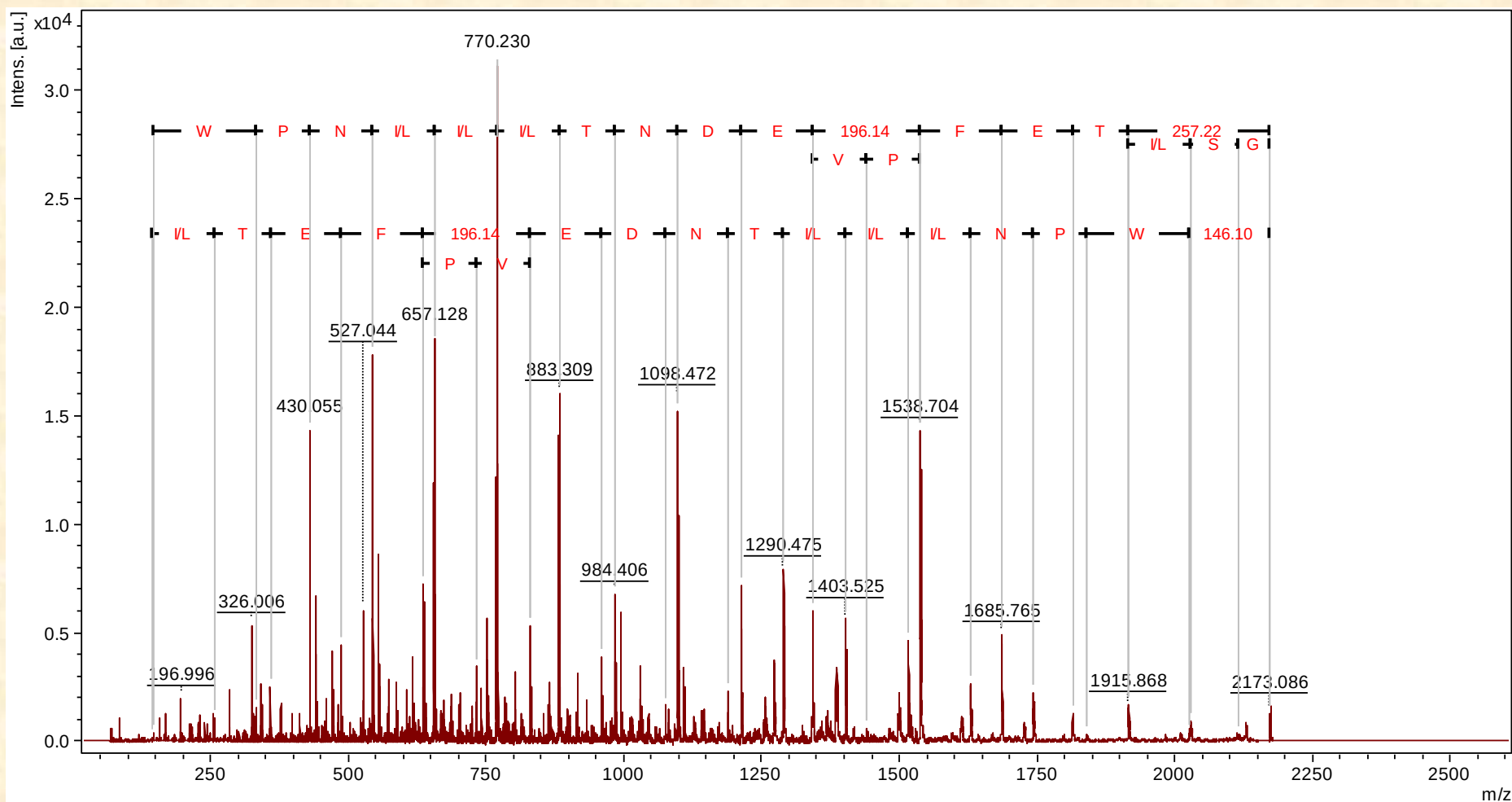

fragmentační mapy pro jednotlivé peptidy

Fragmentace peptidů – MS/MS

Myodes glareolus

Ověření sekvence a určení izoform OBP proteinů

Identifikace proteinů

Analýza komplexních směsí

Základní schéma proteomické analýzy

Vzorek

GIGO

Úprava vzorku

- *správně naplánovaný experiment*

nutnost vícekrokových postupů

- *izolace proteinů*
- *separace / frakcionace*
- *postupy pro oddělení modifikované frakce od zbytku vzorku*
- *derivatizace, enzymatická úprava...*

!!! zachování původního stavu !!!

MS analýza

- *správné nastavení sběru dat*
- *(účinná on-line separace)*

Vyhodnocení dat

- *správné postupy zpracování dat*
- *kritické zhodnocení spolehlivosti získaných dat*
- *ověření nezávislou metodou*

Komplexita vzorku

Pro získání kompletnější informace

Nutnost spojení MS se separací/frakcionací

**zjednodušení extrémně komplexní směsi
oddělit specifickou skupinu proteinů/peptidů**

před MS analýzou

Základní kombinace – **LC-MS/MS**

Kapalinová chromatografie
(LC)

+

Hmotnostní spektrometr
(MS/MS)

nutnost kombinovat různé separační techniky – vícerozměrná separace

Frakcionace/separace

Nejběžnější separační techniky v proteomice

elektroforetické techniky:

- ✿ isoelektrická fokusace (v gelu, v roztoku)
- ✿ SDS PAGE
- ✿ 2D gelová elektroforéza (DIGE)
- ✿ kapilární elektroforéza

chromatografické techniky:

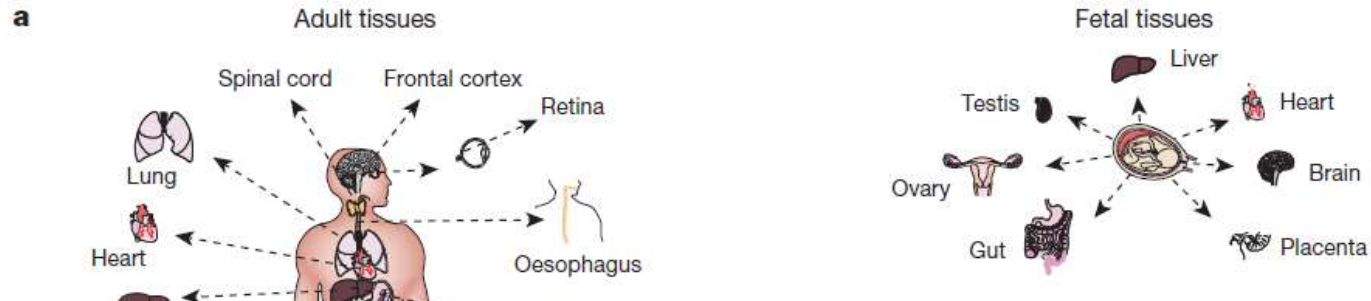
- ✿ kapalinová chromatografie
  - reverzní fáze
  - iontoměnič
  - molekulové síto
  - afinitní (IMAC, MOAC, protilátka)
  - HILIC (hydrophilic interaction chromatography)

✿ off-line

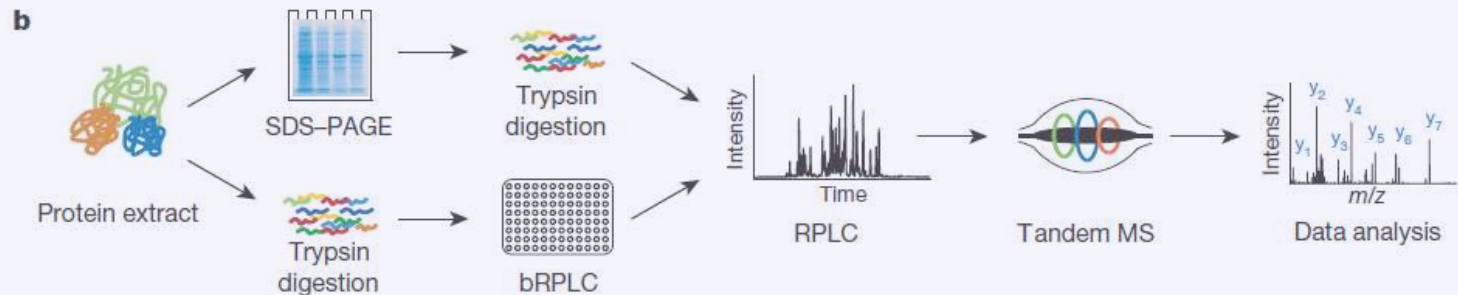
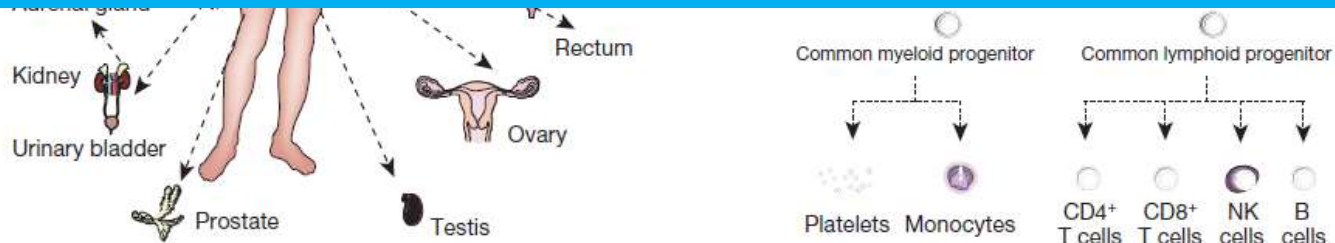
✿ on-line

A draft map of the human proteome

Min-Sik Kim et al., Nature 509, 575-581 (2014) [doi:10.1038/nature13302](https://doi.org/10.1038/nature13302)

**293 000 non redundant peptides
corresponding to proteins encoded by 17294 genes**

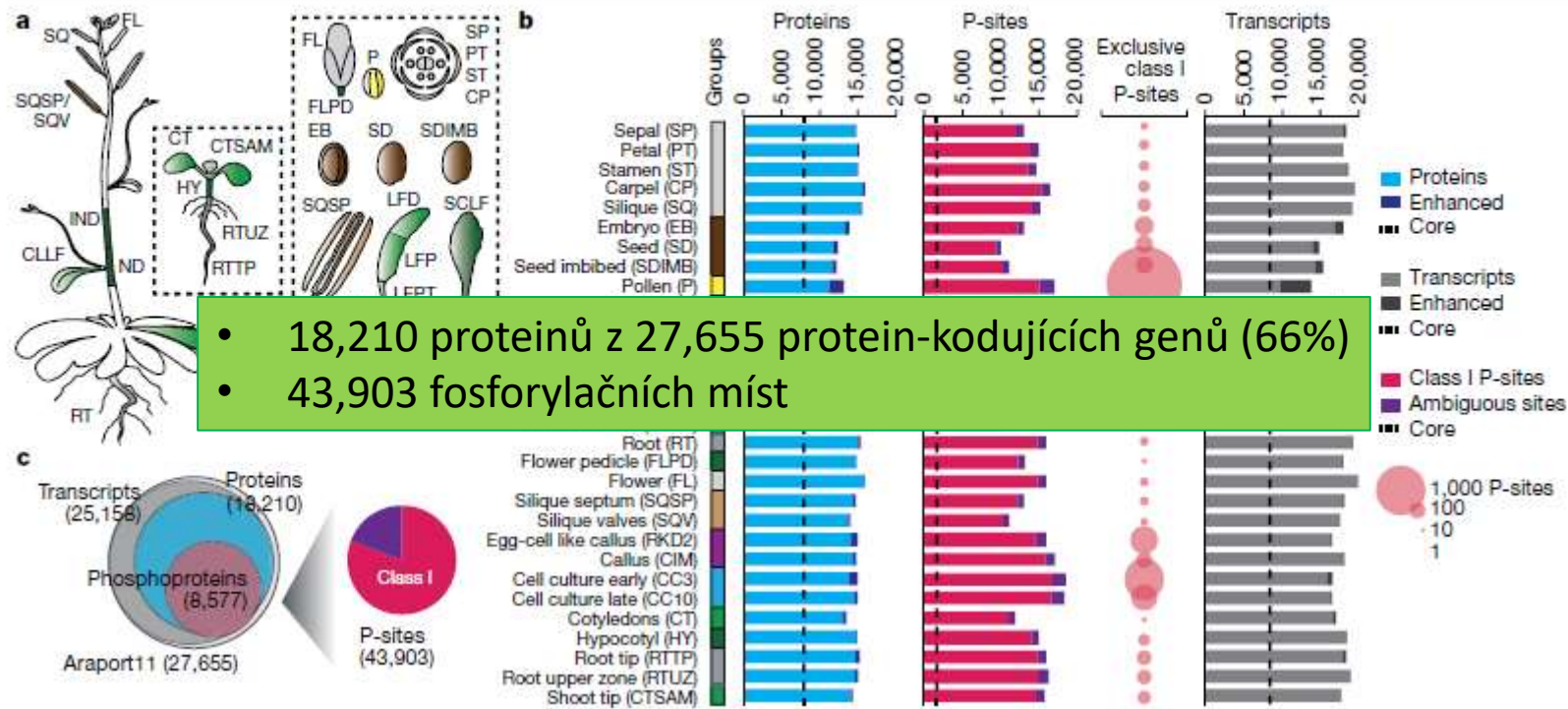

Mapování proteomu *A. thaliana*

- 30 typů tkání
- vedle proteomiky také fosfoproteomika a transkriptomika

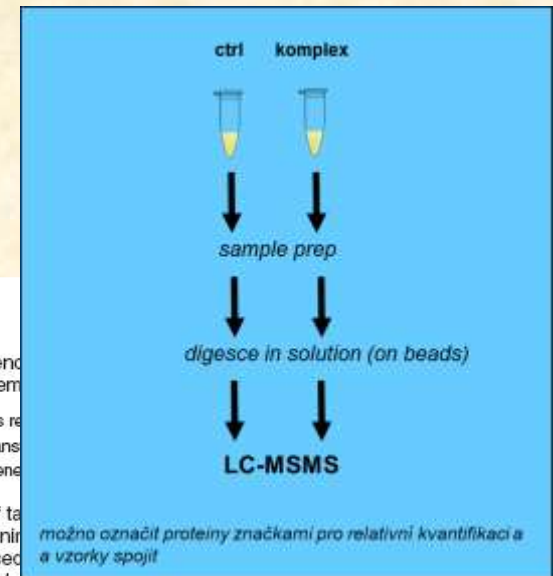
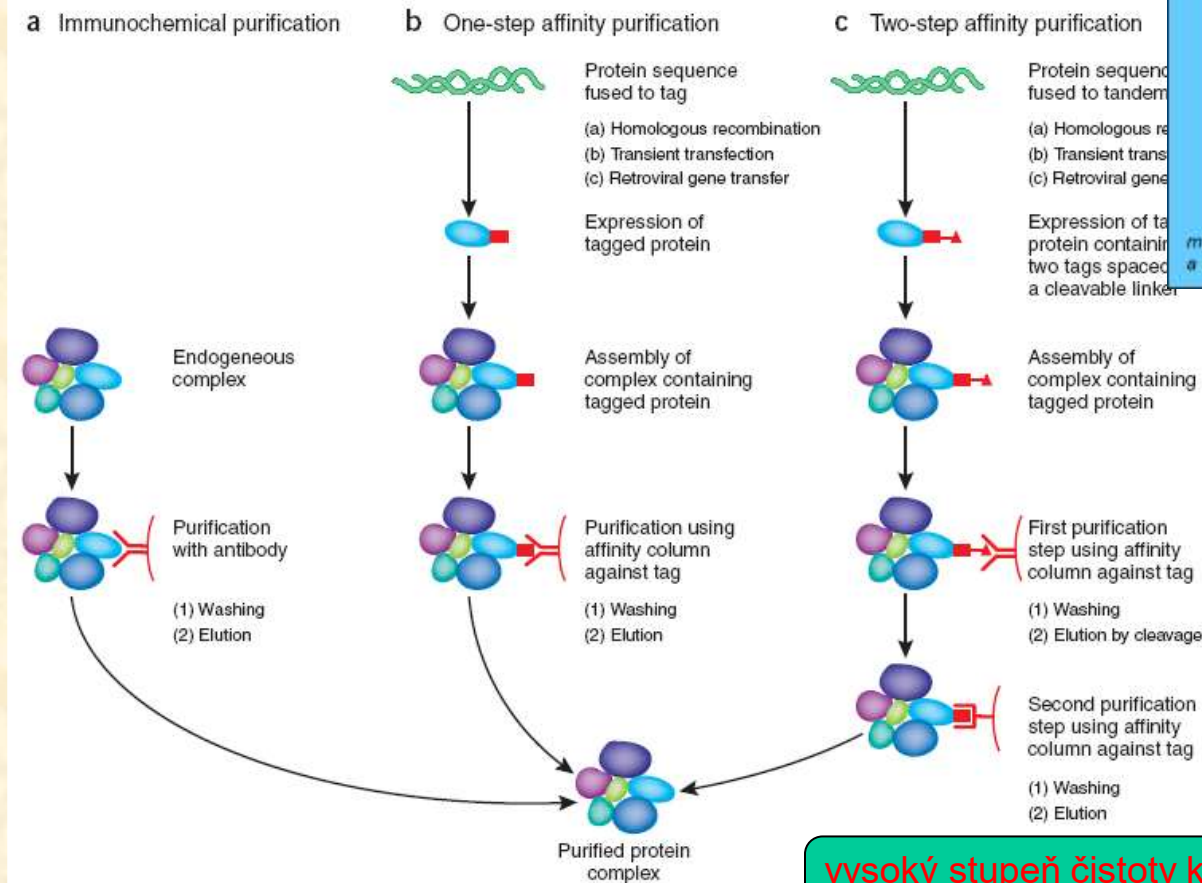

Article

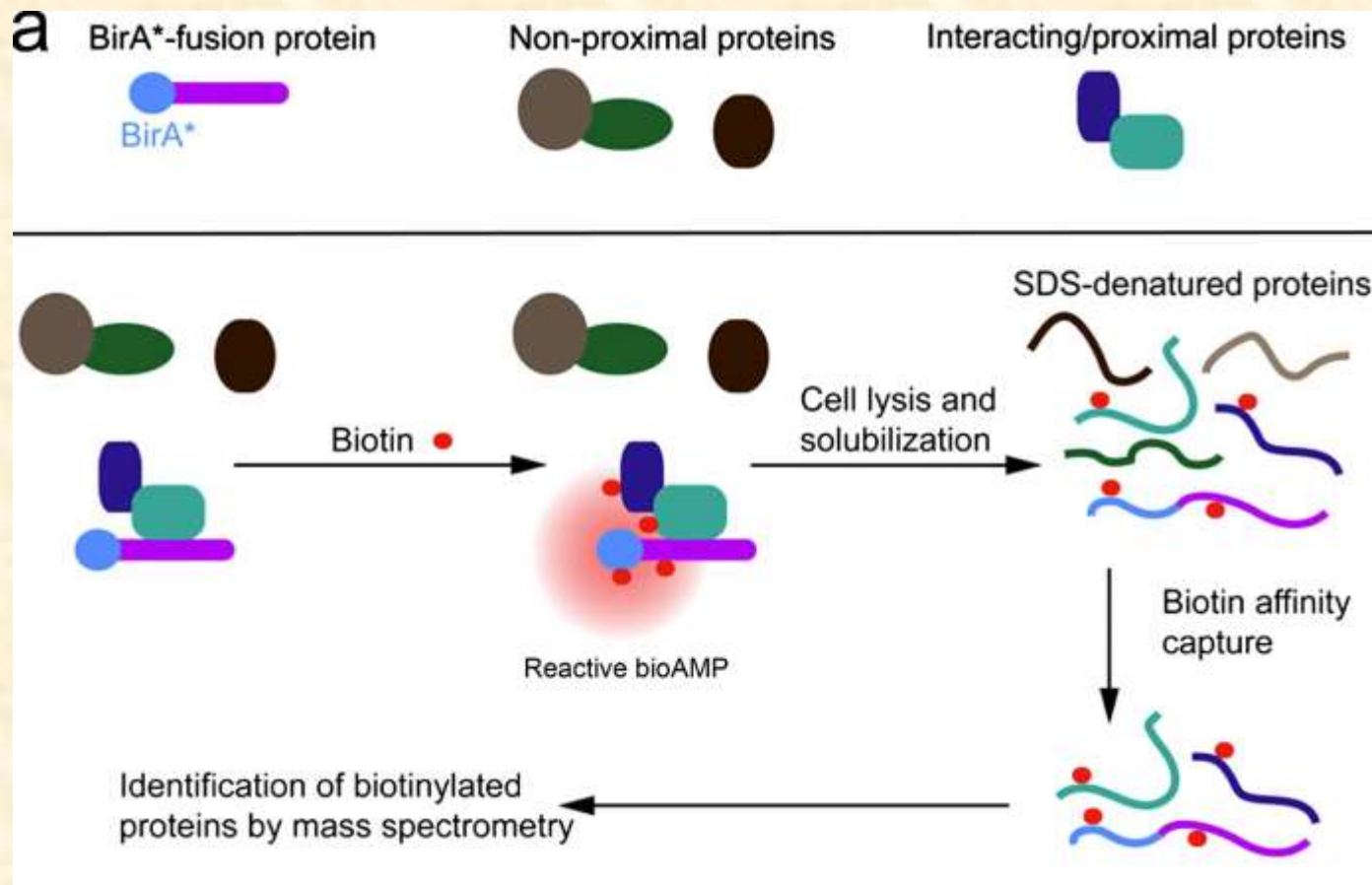
- 18,210 proteinů z 27,655 protein-kodujících genů (66%)
- 43,903 fosforylačních míst

Analýza proteinových komplexů

vysoký stupeň čistoty komplexu
ztráta slabě vázaných členů komplexu

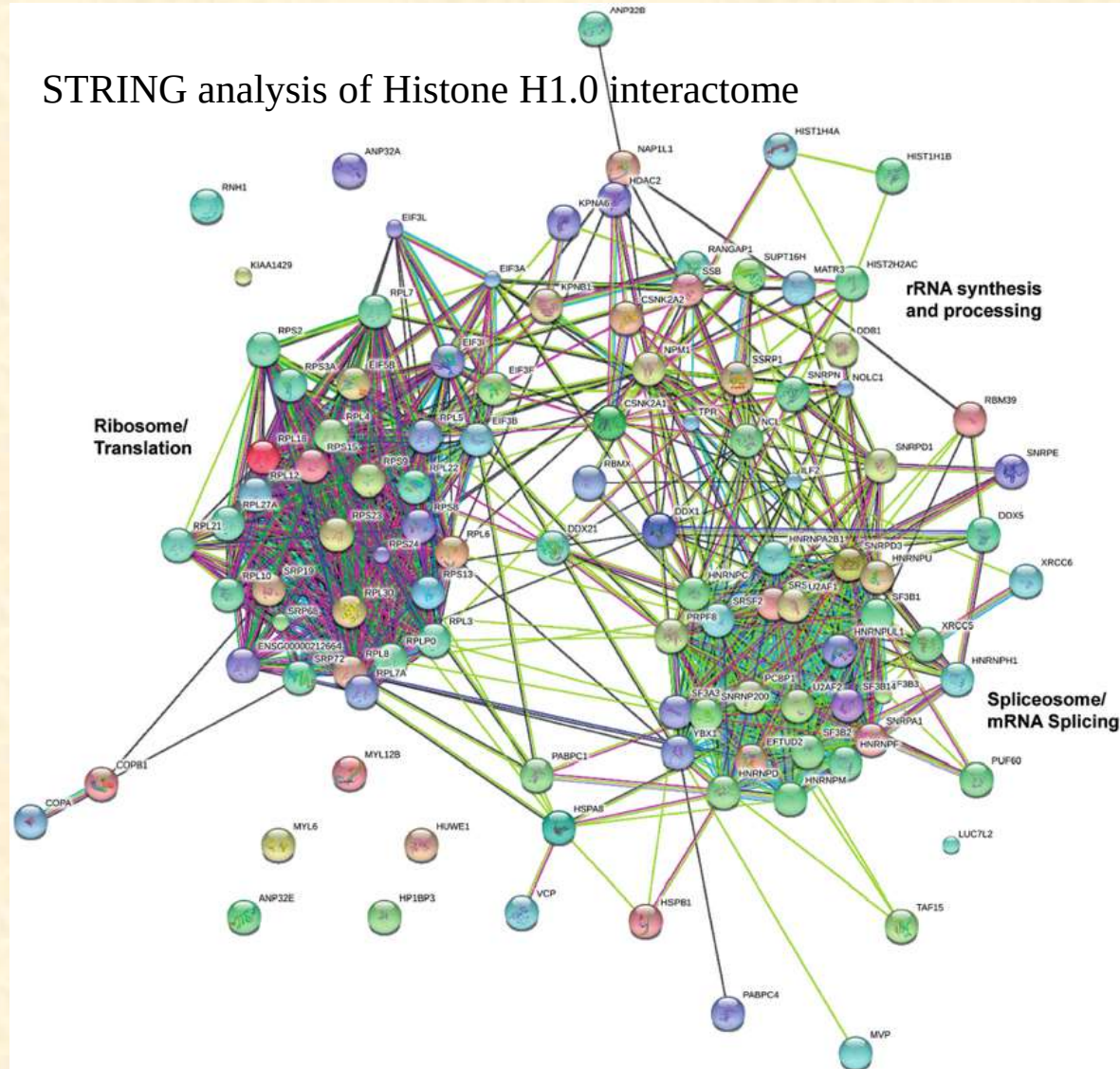
Analýza proteinových komplexů BioID

Analýza proteinových komplexů

STRING analysis of Histone H1.0 interactome

Kvantifikace proteinů

Kvantifikace proteinů pomocí MS

Přístupy:

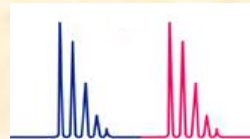
✖ Absolutní kvantifikace

stanovení koncentrace ve vzorku pomocí standardu o známé koncentraci

✖ Relativní kvantifikace

poměrné zhodnocení změny koncentrace proteinu ve srovnávaných vzorcích

Metody:

❖ s izotopicky odlišnými značkami

stejně proteiny/peptidy jsou ve vzorcích odlišeny značkami o různé hmotnosti a takto mohou být měřeny současně

❖ bez izotopického značení (label free)

metody absolutní a relativní kvantifikace založené na statistickém vyhodnocení MS, resp. MS/MS dat

výhodou je možnost srovnání neomezeného počtu vzorků a absence derivatizační reakce či izotopicky značených standardů

The quantitative and condition-dependent *Escherichia coli* proteome

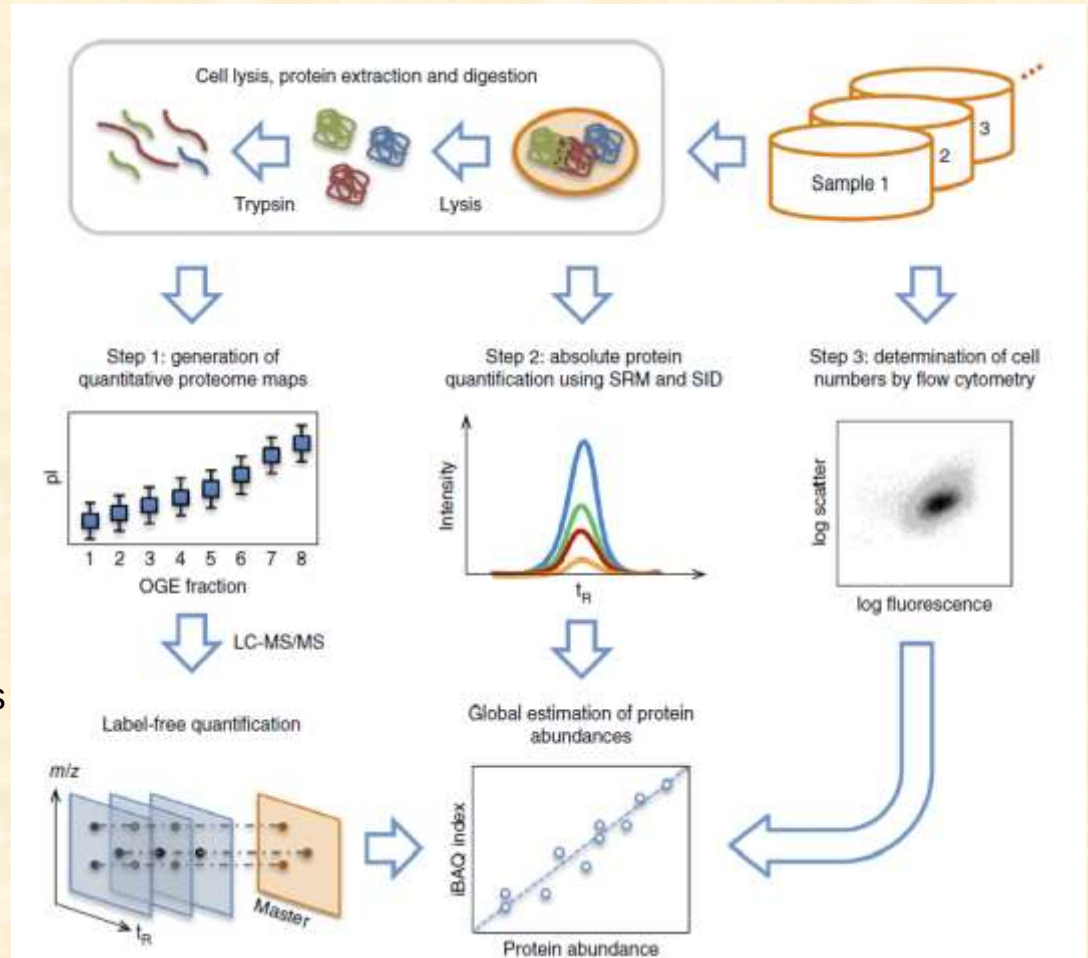
22 different growth conditions in biological triplicates.

- (i) growth on minimal media with an excess of different carbon and energy sources
- (ii) growth in glucose-limited chemostat cultures with varying growth rates,
- (iii) growth on glucose excess with different stress conditions,
- (iv) growth on complex medium, and
- (v) 1 and 3 d into stationary phase.

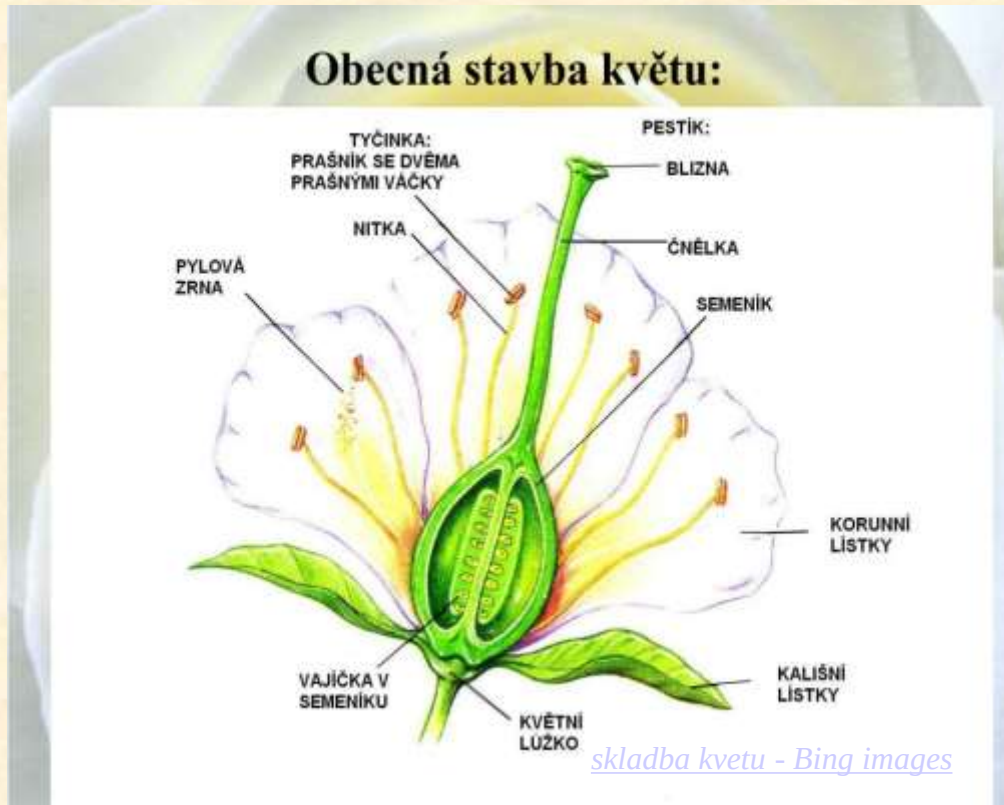
cellular protein concentrations
for **55% of predicted *E. coli* genes** (>2,300 proteins)

41 proteins related to glycolytic pathway, tricarboxylic acid cycle enzymes and others was selected to absolute quantification

The **concentration range** of the 41 proteins covered more than **four orders** of magnitudes ranging from around **92,000** to only **2 copies per cell**.

Charakterizace rozsahu a dynamiky regulace translace během vývoje pylu a následném opylení

Britannica.com

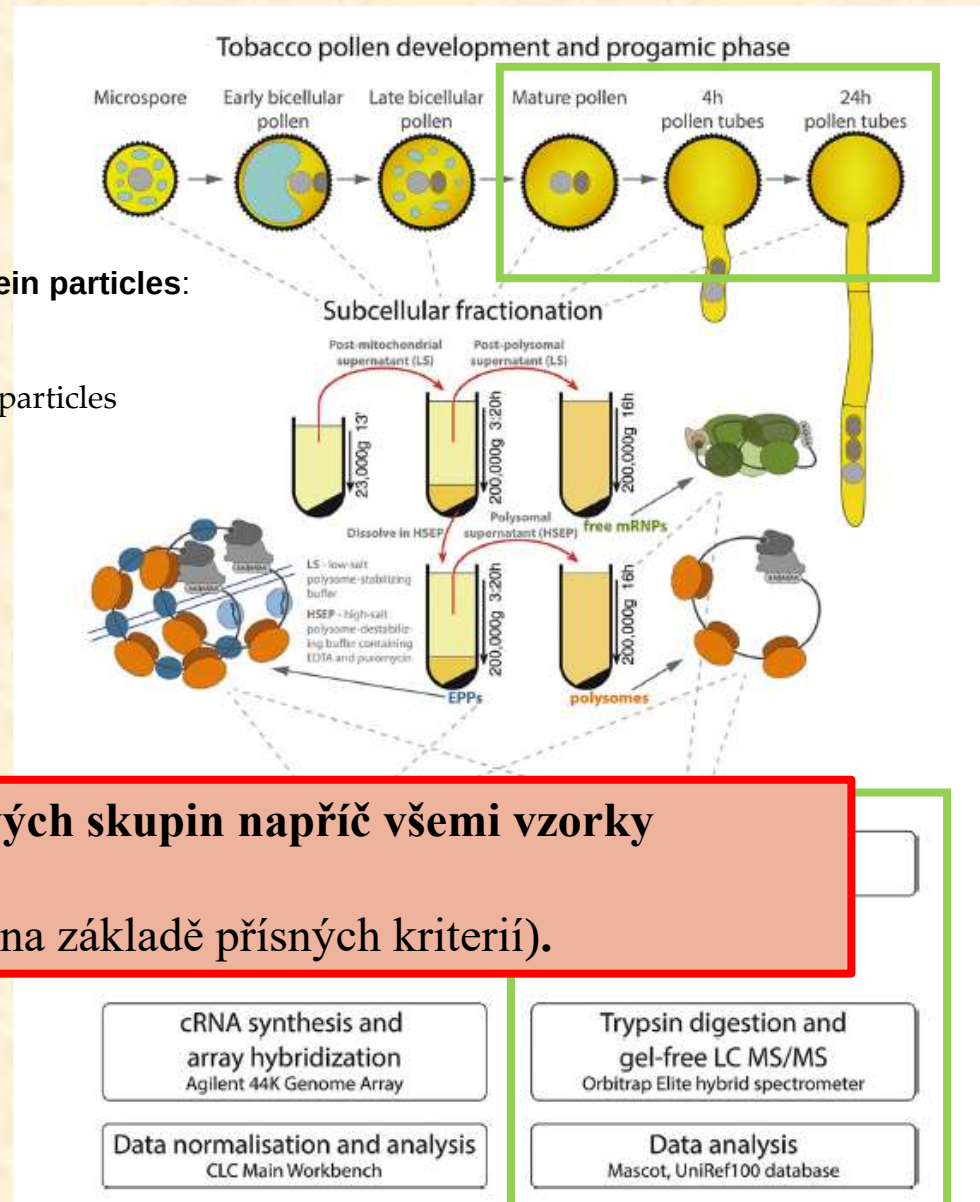
Charakterizace rozsahu a dynamiky regulace translace během vývoje pylu a následném opylení

the **three types of mRNA-containing ribonucleoprotein particles**:

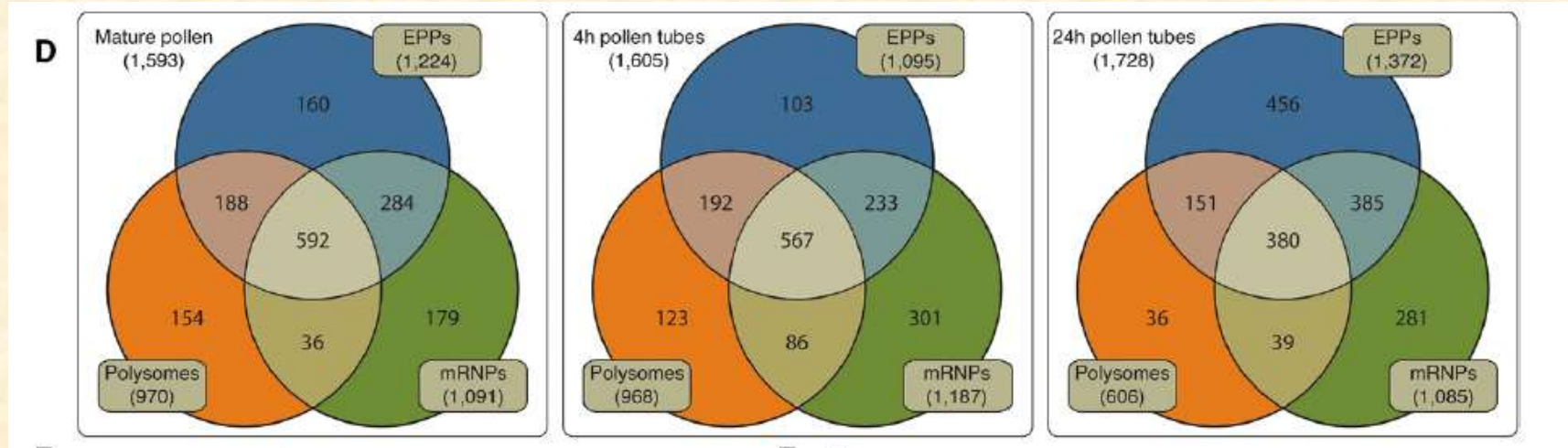
- **POL** - translating polysomes
- **RNP** - free ribonuclear particles
- **EPP** - long-term storage EDTA/puromycin-resistant particles

6 vývojových stádií – transkriptomická analýza
3 vývojová stádia – proteomická analýza

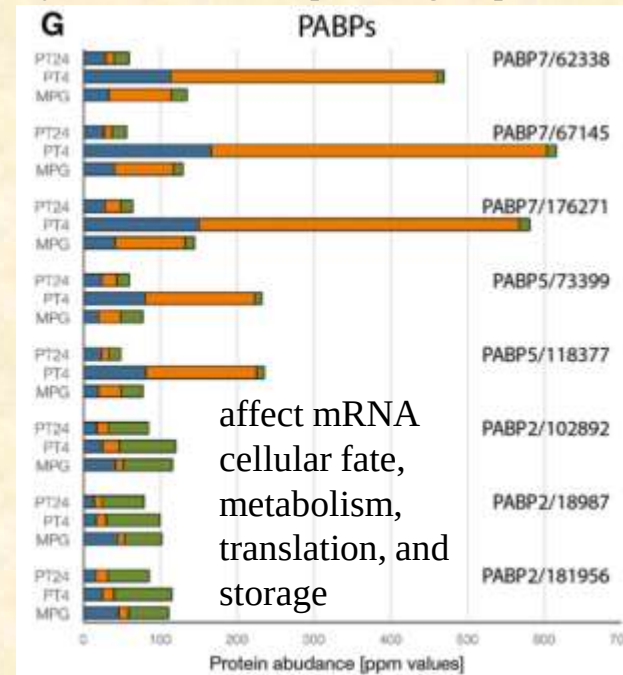
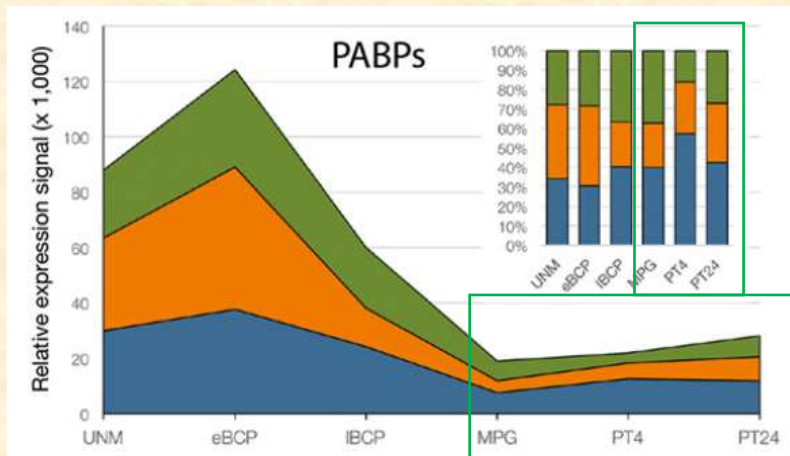
- **9317 identifikovaných proteinových skupin napříč všemi vzorky**
- **2,089 vybráno pro kvantifikaci (na základě přísných kritérií).**

Charakterizace rozsahu a dynamiky regulace translace během vývoje pylu a následném opylení

Dynamics of seven protein groups associated with PABPs

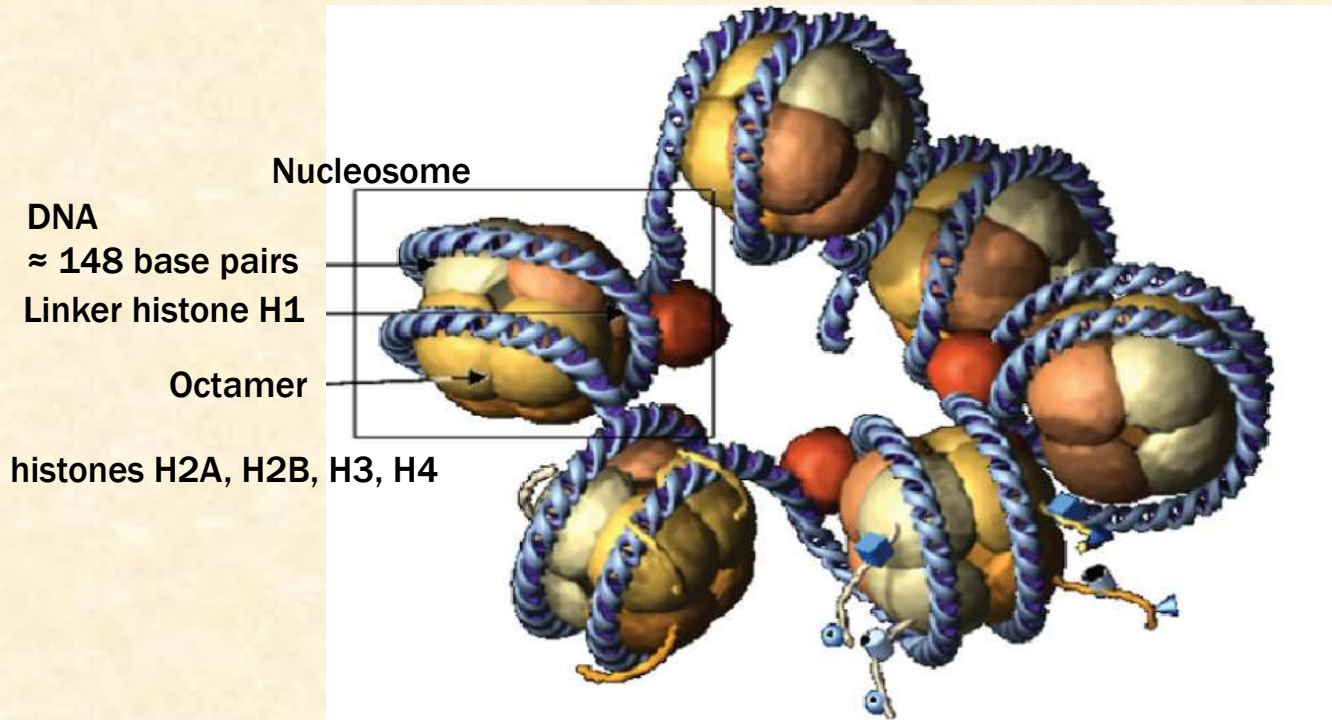
Overall abundance of PABP transcripts

affect mRNA
cellular fate,
metabolism,
translation, and
storage

Charakterizace posttranslačních modifikací

Chromatin scheme

Inactive chromatin
(heterochromatin)

compacted = DNA not accessible
no transcription

Chemical modifications of histones

Active chromatin
(euchromatin)

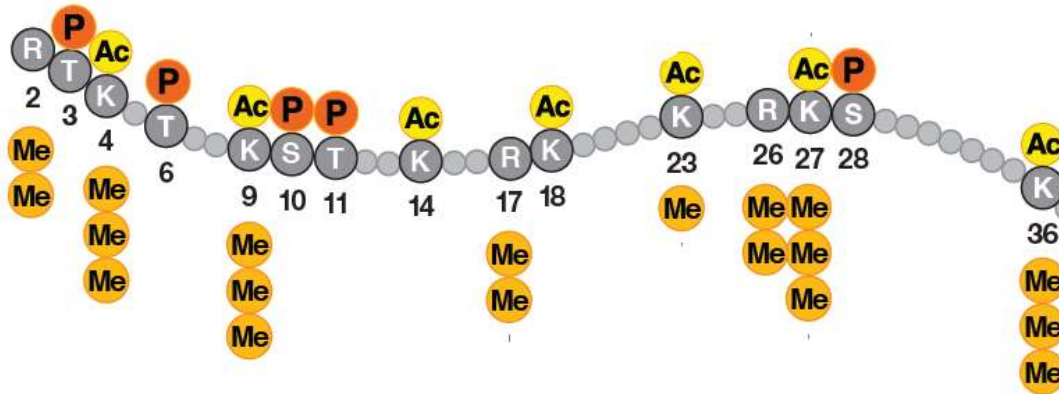
open form = DNA accessible
transcription regulation

Modification state of histones is orchestrated by set of enzymes, such as histone acetyltransferases (HATs), histone deacetylases (HDACs); histone methyltransferases; histone demethylases and ubiquitin-specific proteases

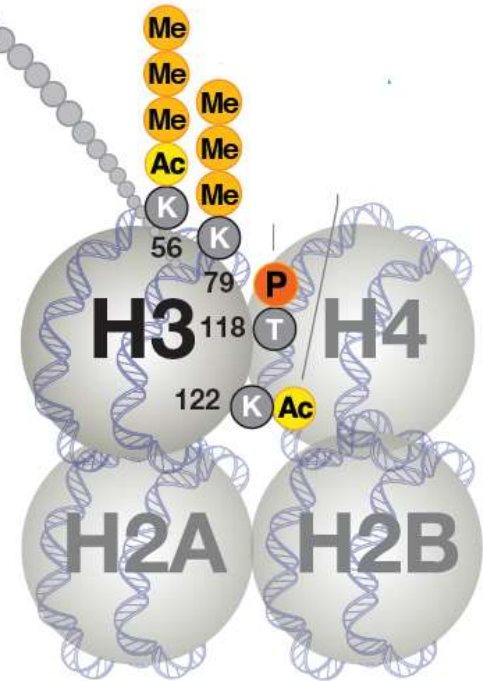
Martinet and Bertrand, *Cancer Management and Research* 3:117–141 (2011)
Spotswood and Turner, *J. Clin. Invest.* 110:577–582 (2002)

Histone H3 most frequent PTMs

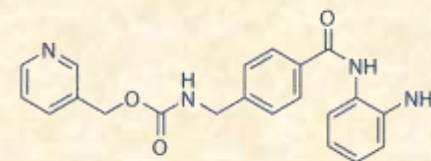

Ac – acetylase
 Me – metylace
 P - fosforylace

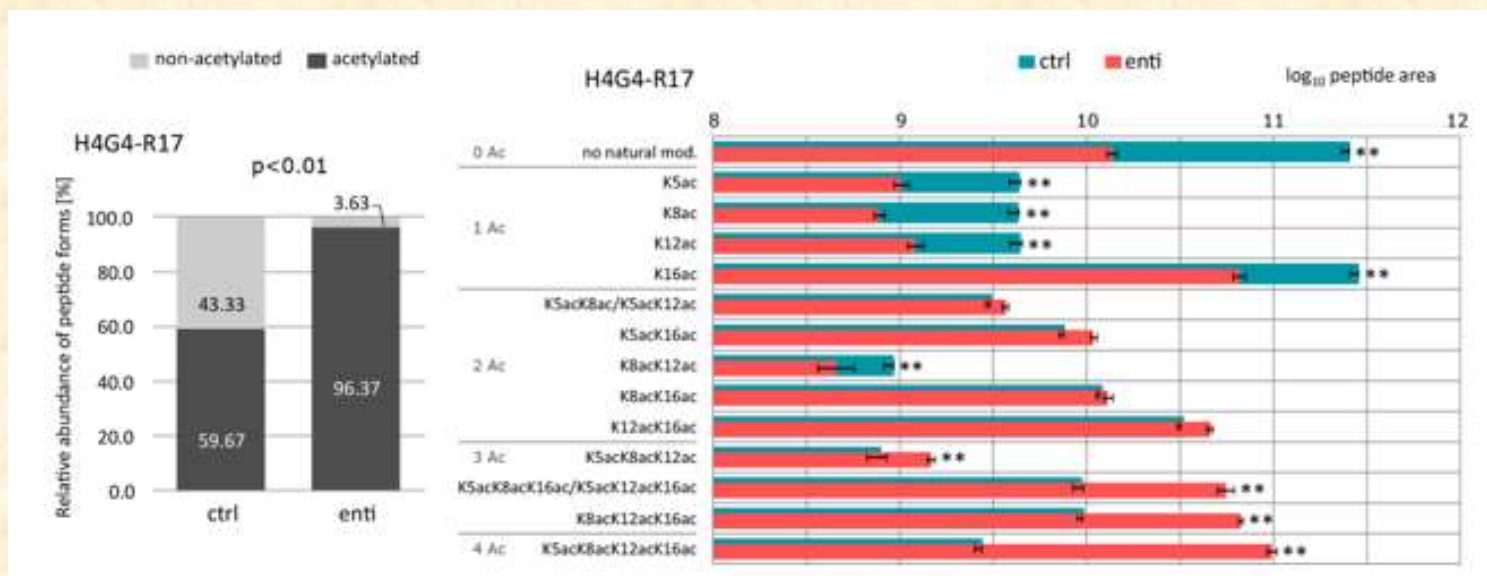
Hodnocení účinku inhibitorů histondeacetyláz

HDAC inhibitors – potential for cancer treatment

Entinostat (MS-275)

Pyridin-3-ylmethyl 4-((2-aminophenyl)carbamoyl)benzylcarbamate

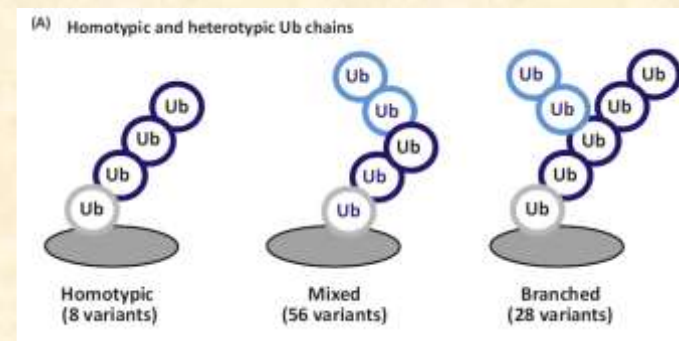
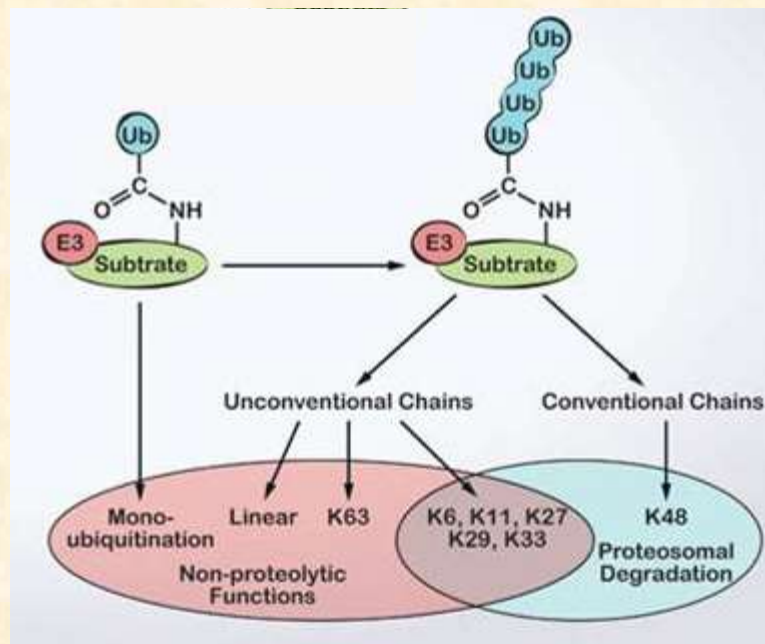
MEC1 – buněčná linie odvozená z buněk pacienta s chronickou lymfocytární leukémií (B-CLL)

Ubikvitinace

Protein ubiquitination regulates many cellular processes including transcription, endocytosis, cell cycle control, signal transduction, stress response, DNA repair as well as **proteasomal-mediated degradation**

ubikvitin – protein 8.5 kDa (76 AMK)

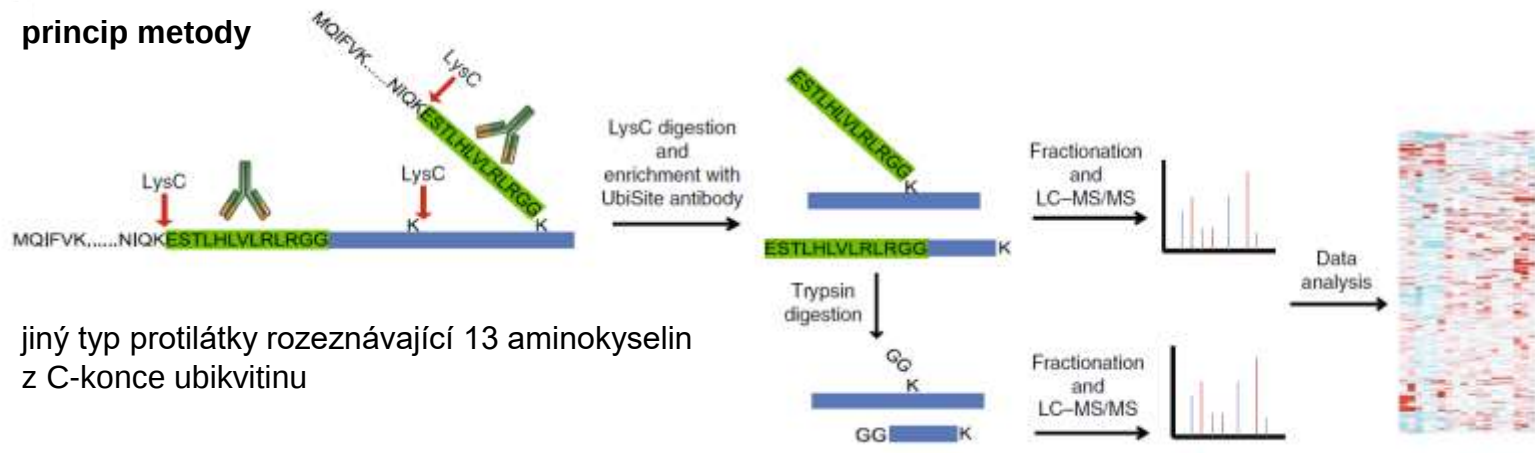
MQIFVKTLTGKTITLEVEPSDTIENVKAKIQDKEGIPPDQQRLIFAGK
 QLEDGRTLSDYNIQKESTLHLV LRLRGG

Charakterizace ubikvitinací

Schéma experimentu pomocí imunoprecipitace

princip metody

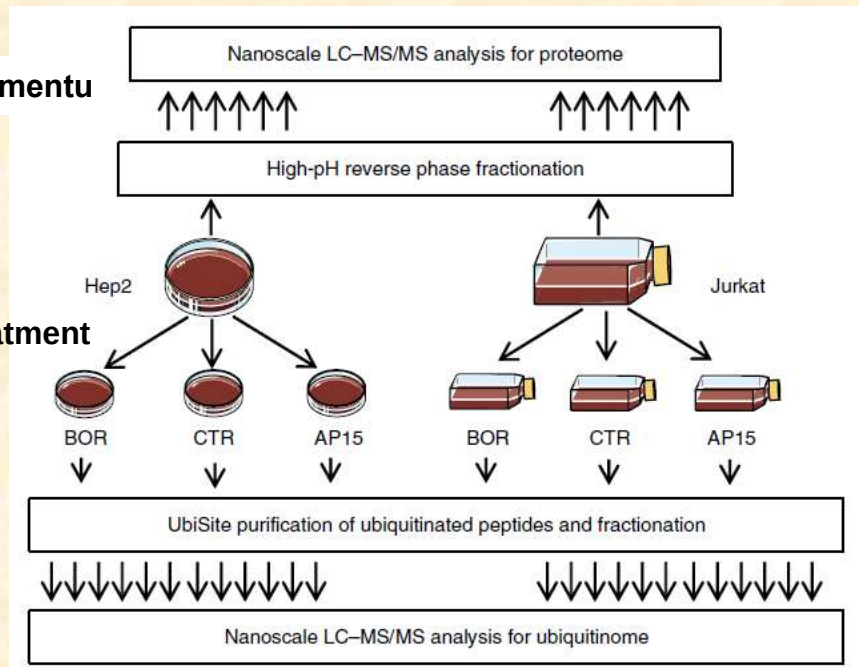

schéma experimentu

two human cell lines
Hep2
Jurkat

proteasomal inhibitors treatment

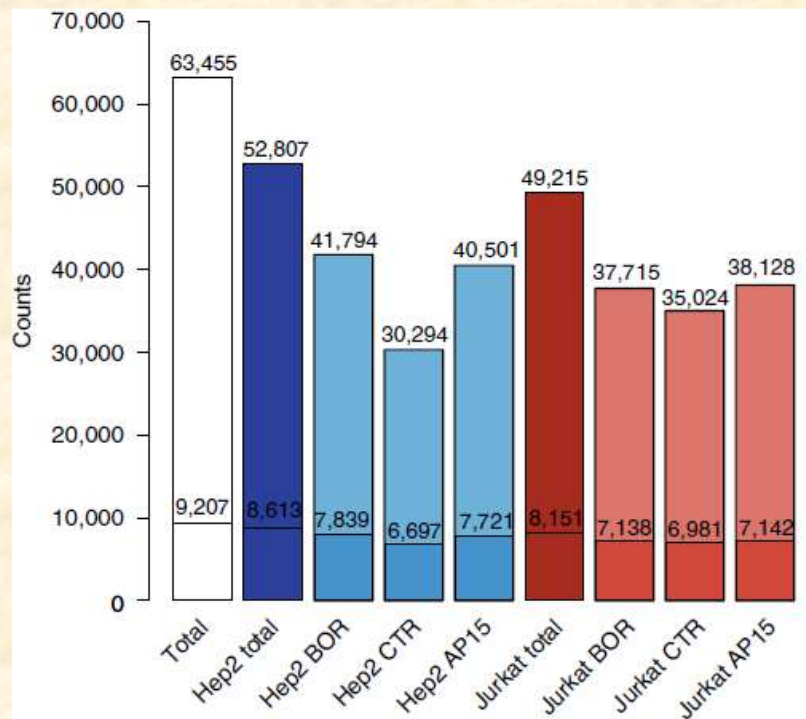
BOR - bortezomib
AP15 - b-AP15

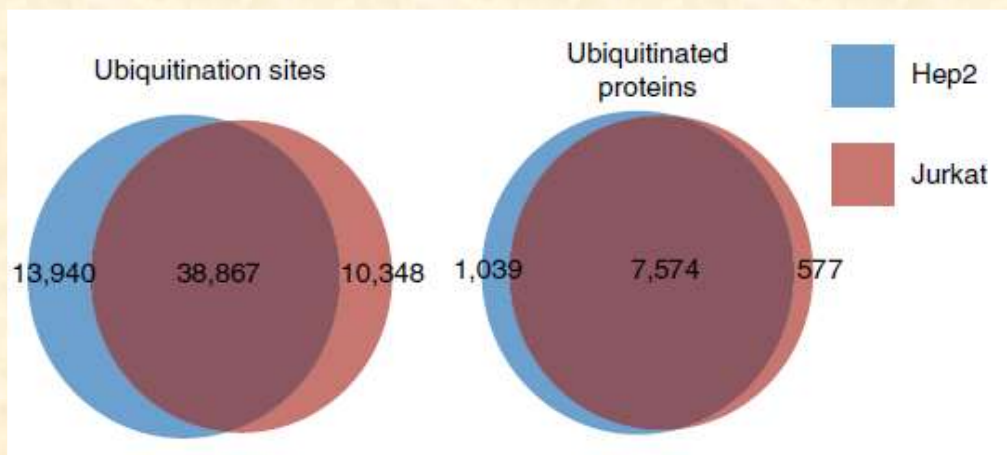
Charakterizace ubikvitinací

Schéma experimentu pomocí imunoprecipitace II

Numbers of ubiquitination sites and ubiquitinated proteins identified in the two cell lines ($n = 3$ independent biological replicates).

Numbers on the top of bars indicate identified ubiquitination sites; numbers within bars indicate identified proteins.

Overlap of ubiquitination sites and ubiquitinated proteins between Hep2 and Jurkat cells.

Numbers indicate the number of identified ubiquitination sites (left) or proteins (right).

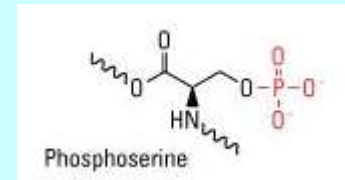
Fosforilace

Protein Phosphorylation is of Fundamental Importance in Biological Regulation

in **eukaryotes** predominantly on

S, T, Y

1800 : 200 : 1

Hunter, T., and Sefton, B.M., PNAS 77, 1311–1315 (1980)

- S, T, Y represent of 17% of the total amino acids in an average human protein
- it results in about **700 000** potential phosphorylation sites

Ubersax, J.A. et al., Nature 425, 859–864 (2003)

- another estimate

human	13 000 phosphoproteins	230 000 sites
mouse	11 000	156 000
yeast	3 000	40 000

Vlastaridis P. GigaScience. 6 (2): 1–11 (2017)

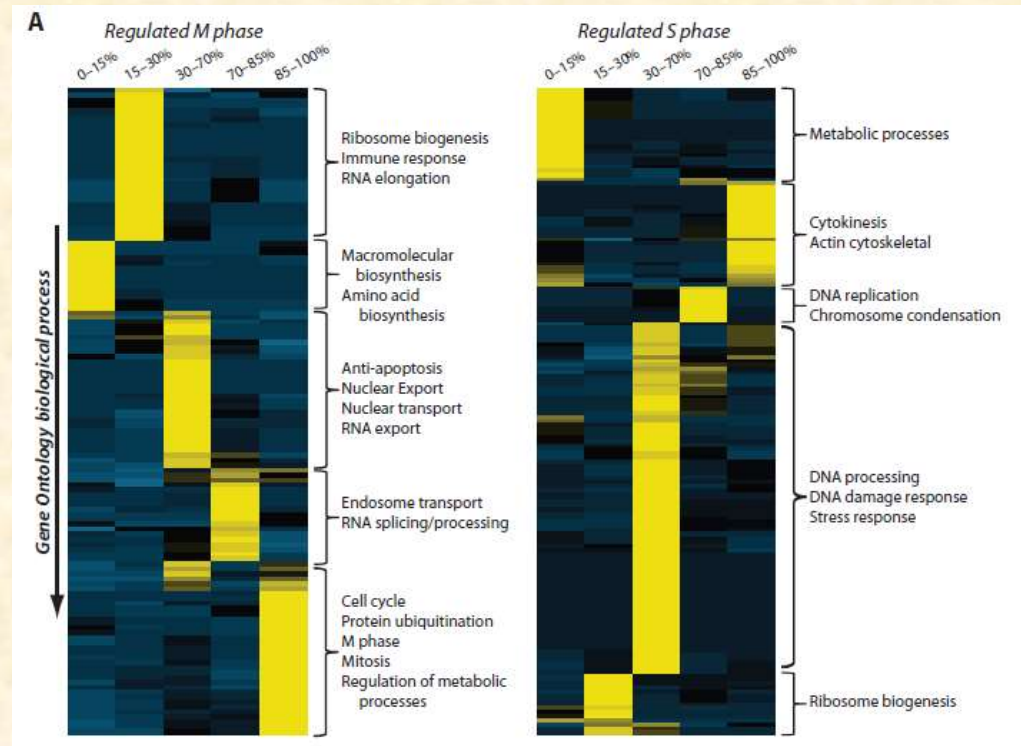
Analýza fosfoproteomu

změny během buněčného cyklu

Olsen J.V. et al., *Sci. Signal.*, 3 (104) ra3 (2010)

- quantified 6027 proteins
- quantified 20,443 unique phosphorylation sites

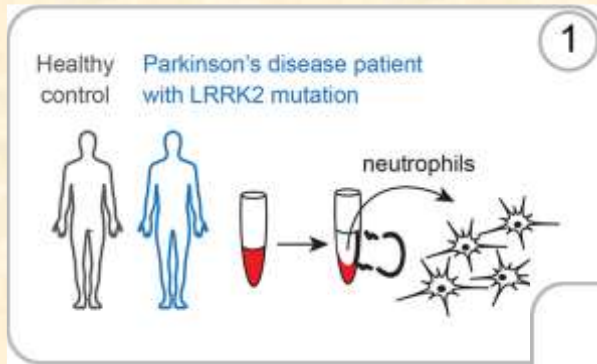
- HeLa buňky
- SILAC značení
- TiO₂ frakcionace
- LC-MS/MS (Orbitrap)

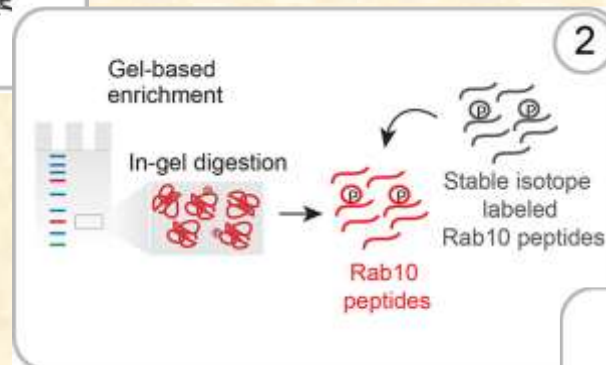
The panels show the phenotypic phosphoproteome comparison organized by GO biological process for mitotic (left) and S phase (right) cells. Proteins involved in metabolic processes have high-occupancy phosphorylation sites during mitosis, but low-occupancy sites during S phase (color scale: yellow, high overrepresentation; dark blue, high underrepresentation).

Změna fosforylace Rab10 u pacientů s Parkinsonovou nemocí

assay to measure increased phospho Rab levels using synthetic stable isotope-labeled analogues for both phosphorylated and non-phosphorylated tryptic peptides surrounding Rab10-Thr73

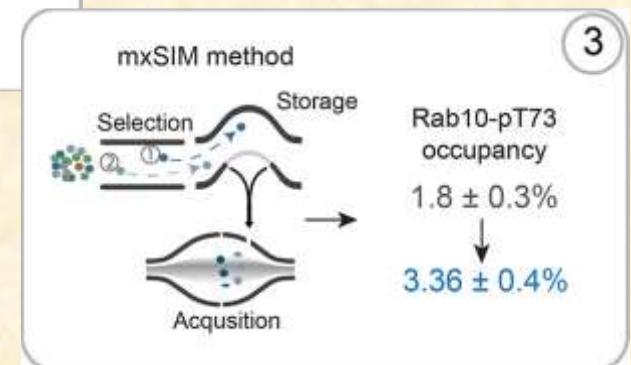

Fosforylace na Thr73

LOD – 50 amol (~ 50 fg)

Zvýšená úroveň fosforylace cca 2x

MALDI-MS zobrazování

Princip MALDI-MS zobrazování

- systematické scanování plochy vzorku bod po bodu
- obraz odpovídá plošné distribuci jednotlivých m/z
tj. **distribuci peptidů resp. proteinů**

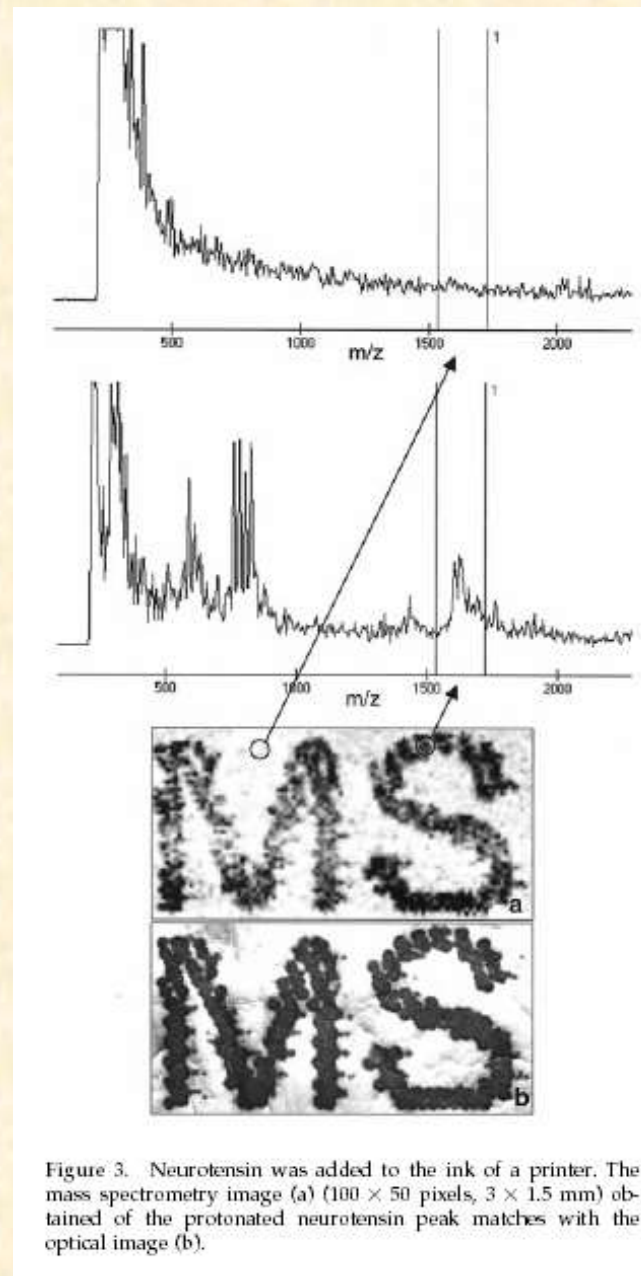
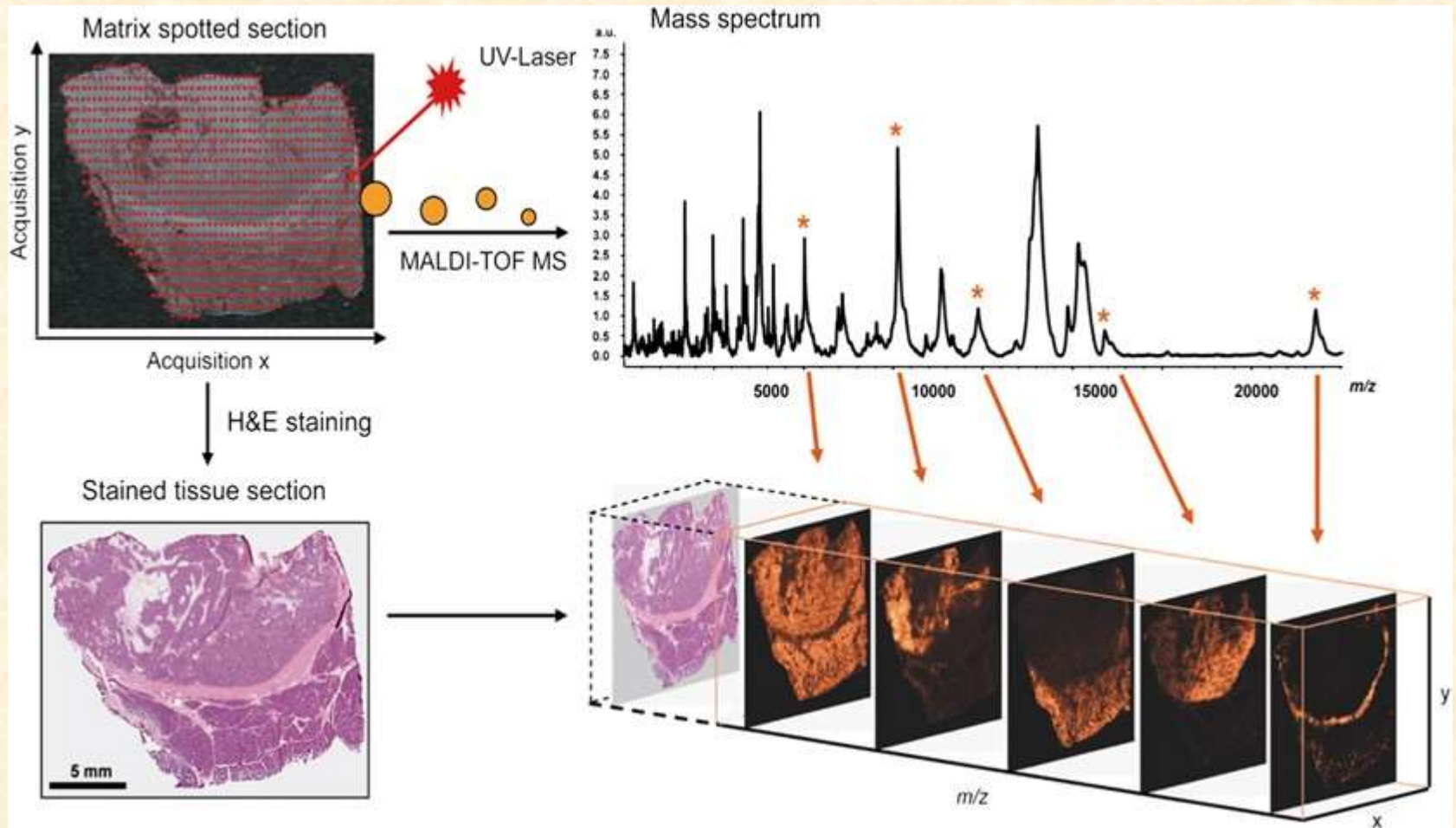
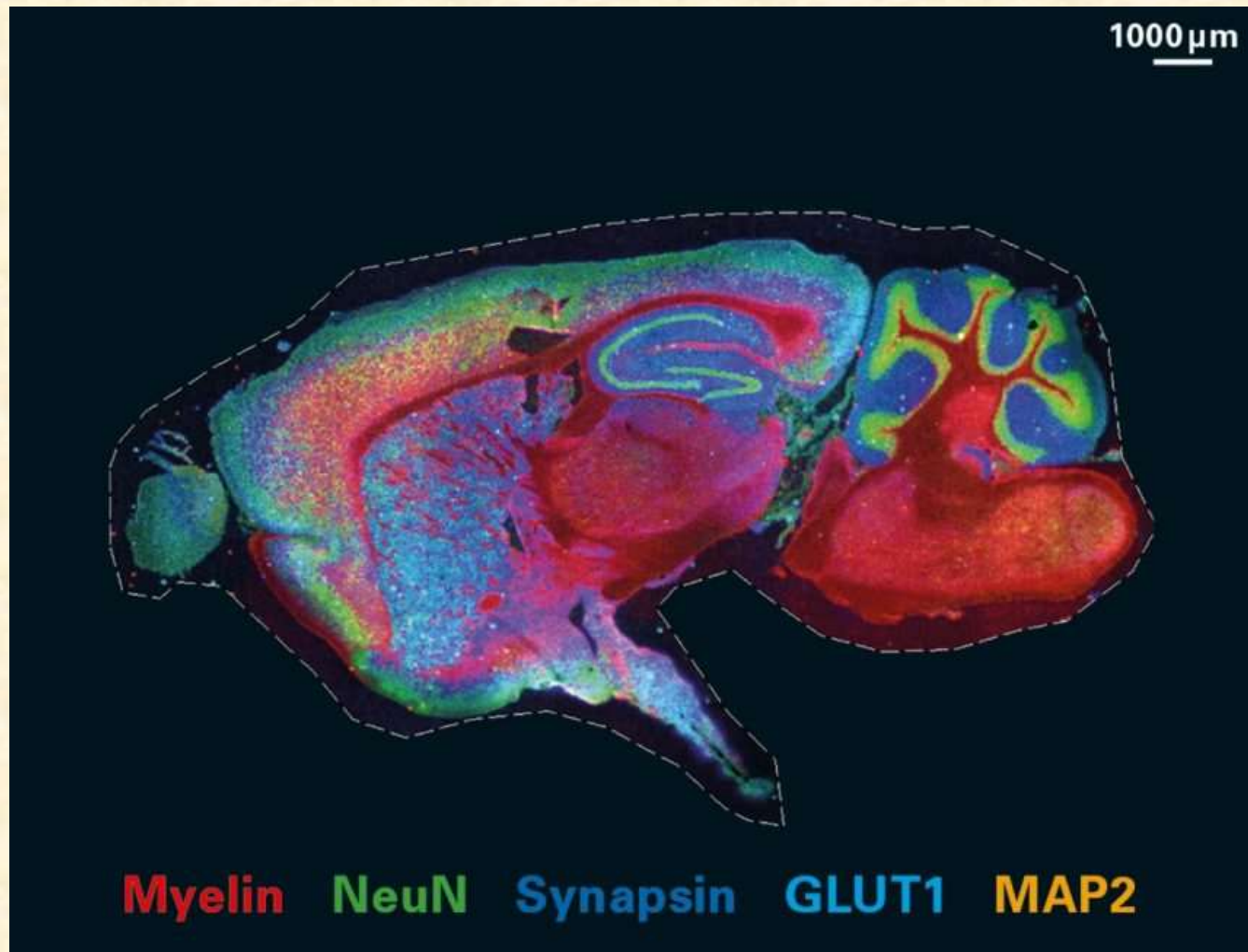

Figure 3. Neurotensin was added to the ink of a printer. The mass spectrometry image (a) (100×50 pixels, 3×1.5 mm) obtained of the protonated neurotensin peak matches with the optical image (b).

MALDI-MS zobrazování

MALDI-MS zobrazování

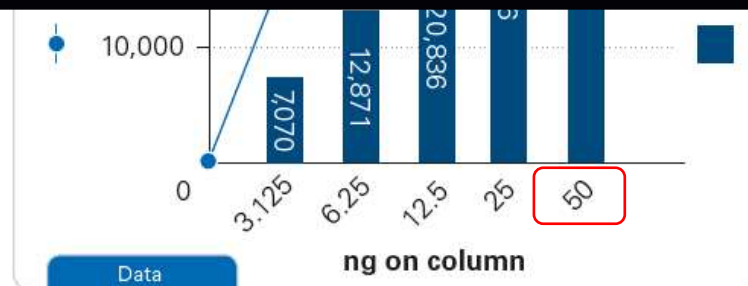
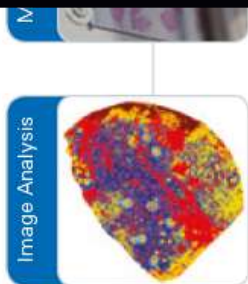

SpatialOMx Workflow

SpatialOMx is the combination of using MALDI Imaging and ESI to unlock a 5th dimension and show the distribution of target compounds. On the timsTOF fleX, use the MALDI source to map the distribution of molecules in your sample and identify regions of interest. After extracting and preparing the sample for LCMS, use the ESI source for the highest level of identifications

An average cell measures approximately 10 μm in diameter. Using MALDI guided laser microdissection (LCM) for example, a 50 μm LCM tissue section will contain roughly 25 cells; enough for bottom-up proteomics analysis on the timsTOF fleX. One instrument that gives you the capability to do both – high spatial resolution, high speed MALDI and high sensitivity ESI analysis.

Další vývoj...

- **Dokonalejší popis proteomu**
základní výzkum, pochopení molekulárních procesů...
- **Charakterizace proteomu jedné buňky**
základní výzkum, postižení heterogenity tkání, variability jednotlivých populací buňky
- **Zvýšení průtočnosti proteomické analýzy**
praktické aplikace, především klinická praxe

Dokonalejší popis proteomu

- rozvoj hmotnostně spektrometrické instrumentace
- rozvoj postupů proteomické analýzy

Vzorek

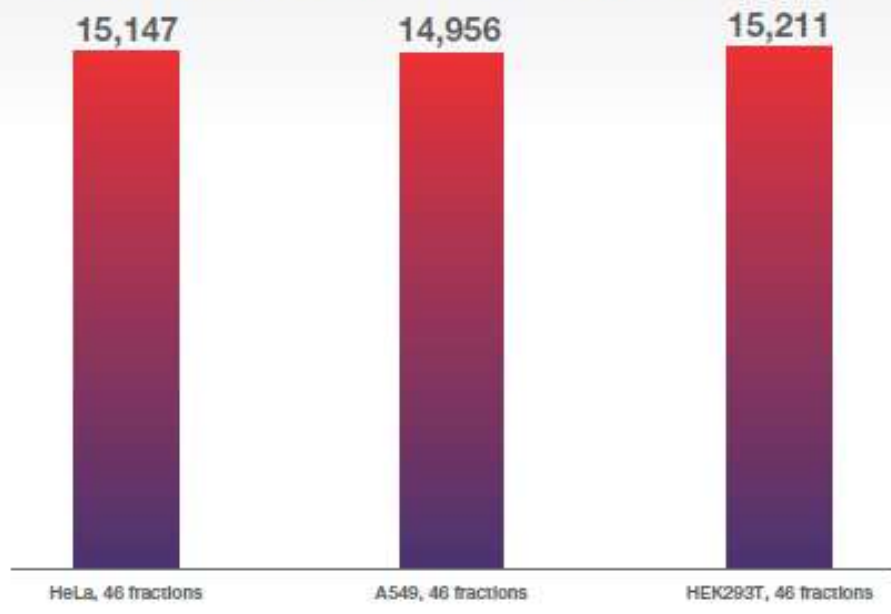
GIGO

Úprava vzorku

MS analýza

Vyhodnocení dat

Near whole-proteome depth of coverage in 4.5 hours

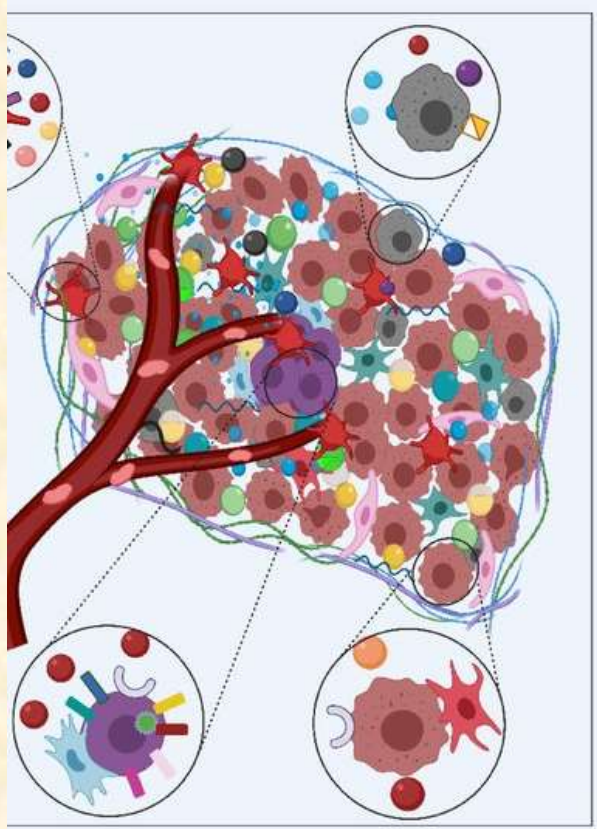
- tři buněčné linie ($\sim 10 \mu\text{g}$)
- 46 frakcí
- 200 ng/frakce
- LC-MS/MS (5,5 min)

Thermo application note

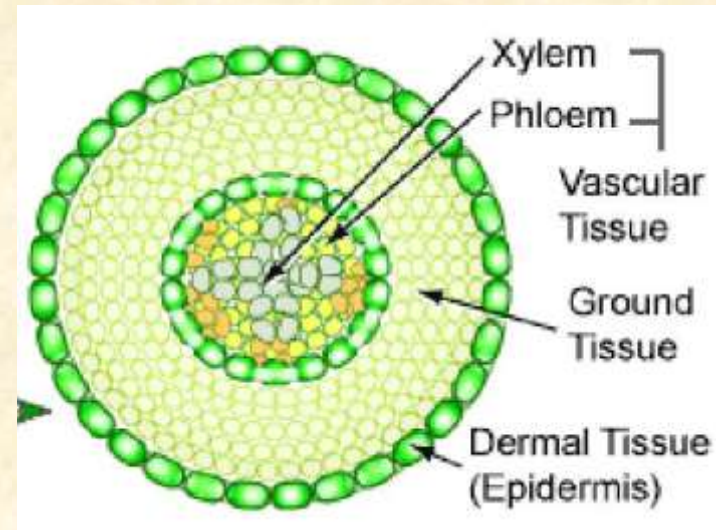

Proteomika jedné buňky

Proč?

buněčná struktura nádoru

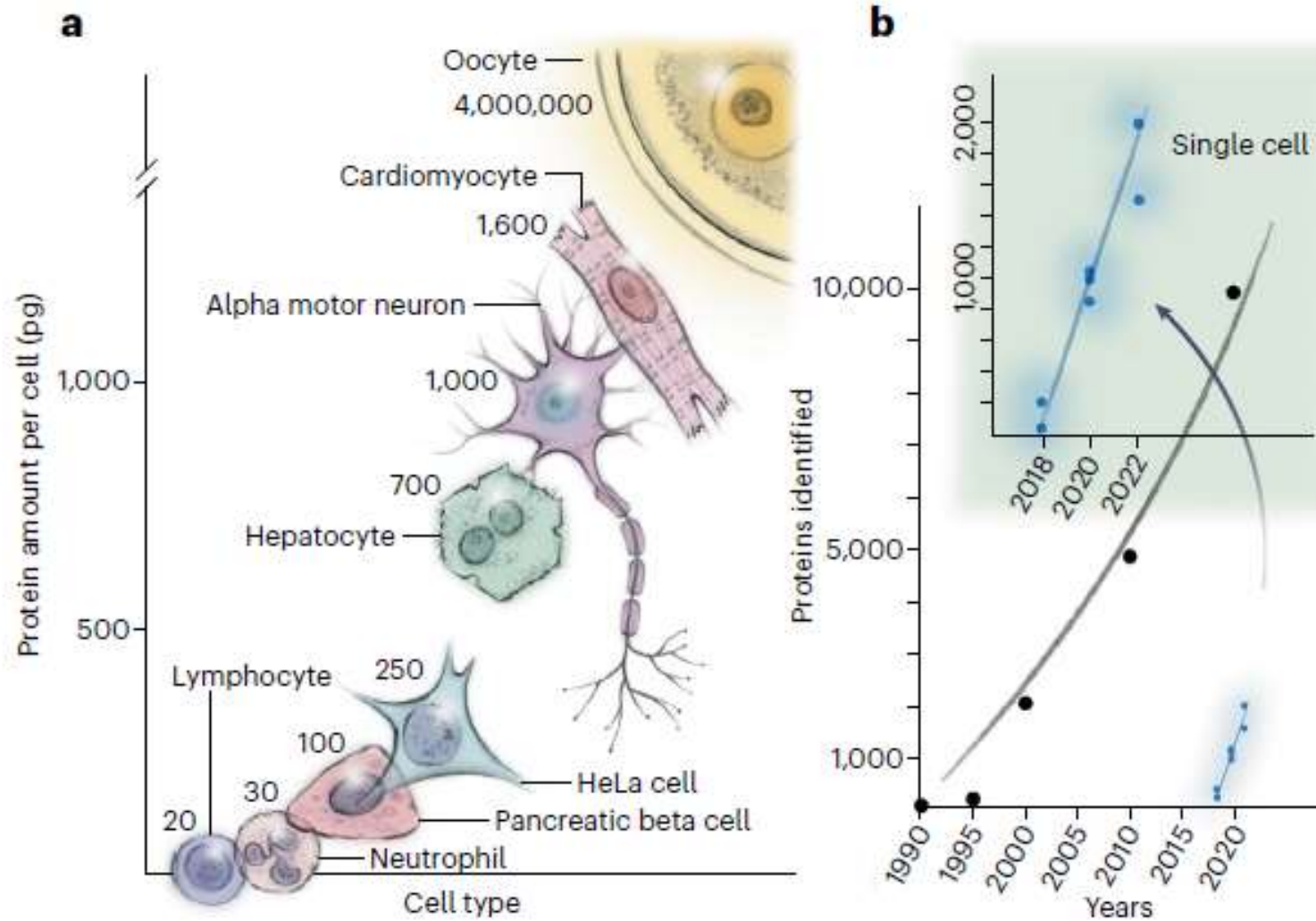

rostinná pletiva (stonek)

Další krok k hlubšímu poznání molekulární podstaty života.

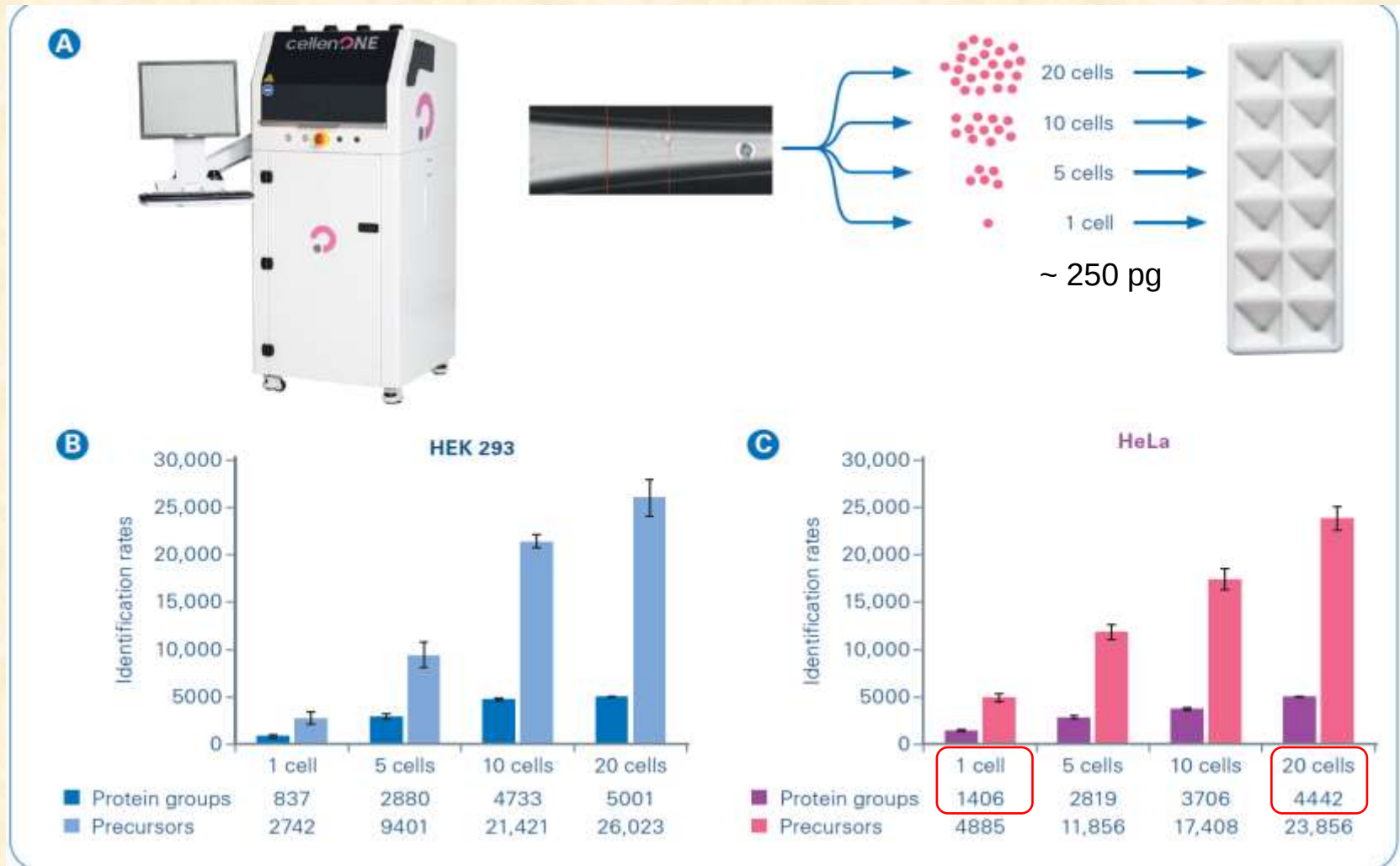

Proteomika jedné buňky

Proteomika jedné buňky

02/2022

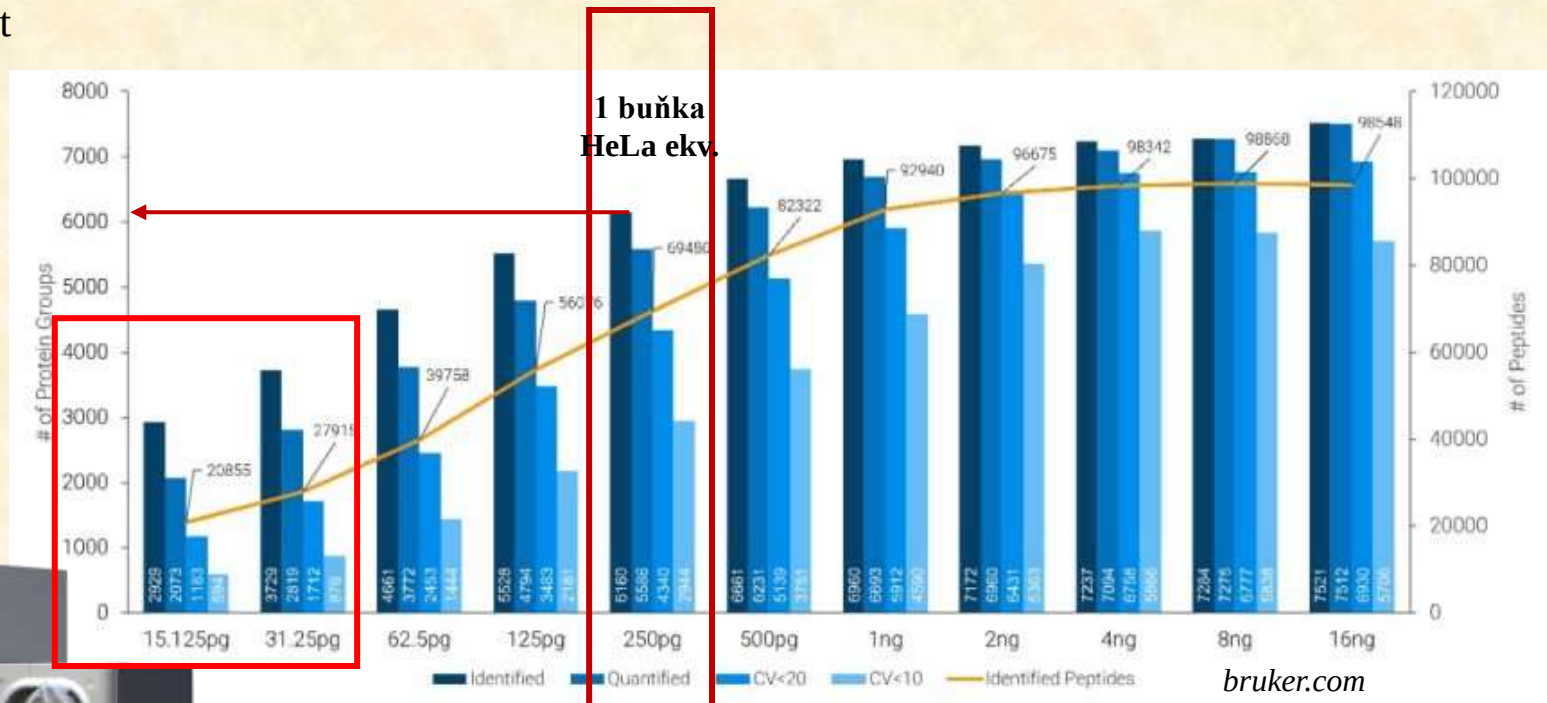
HEK 293 – embryonální buňky odvozené z ledvin plodu

HeLa - nádorové buňky izolované z karcinomu děložního hrdla

Proteomika jedné buňky

nanoElute 2 + TimsTOF Ultra
RP C18 column
 (25 cm x 75 µm i.d., 1.6 µm)
 22 min gradient
 K562 cell line
 in triplicates
DIA, ?

06/2023

K562 – buněčná linie odvozená od pacientů s chronickou myeloidní leukémií

Bruker.com, 1901442-timstof-ultra-ebook-rev2.pdf

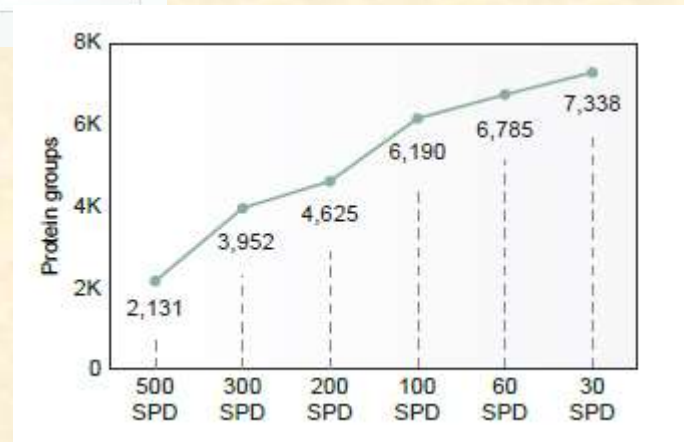
Rychlost proteomické analýzy

klinická praxe

Počet vzorků/den

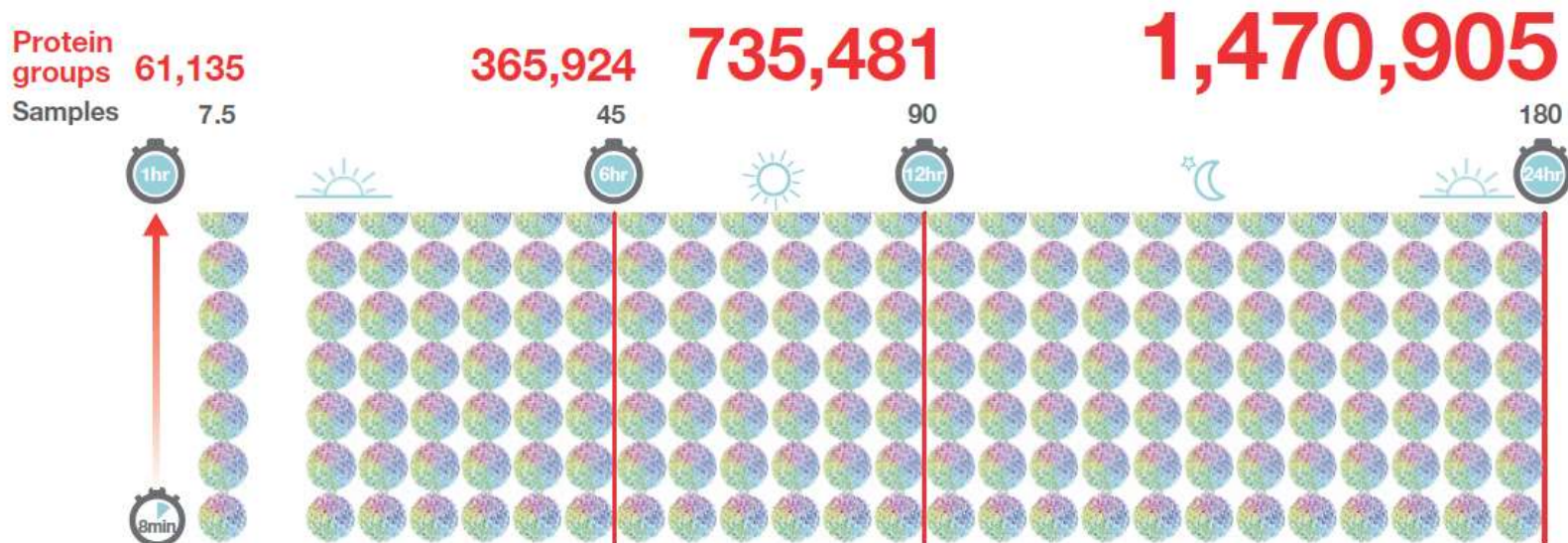
- automatizace přípravy vzorku
- rychlá LC separace
- vysoká rychlost sběru dat v MS

Rychlost proteomické analýzy

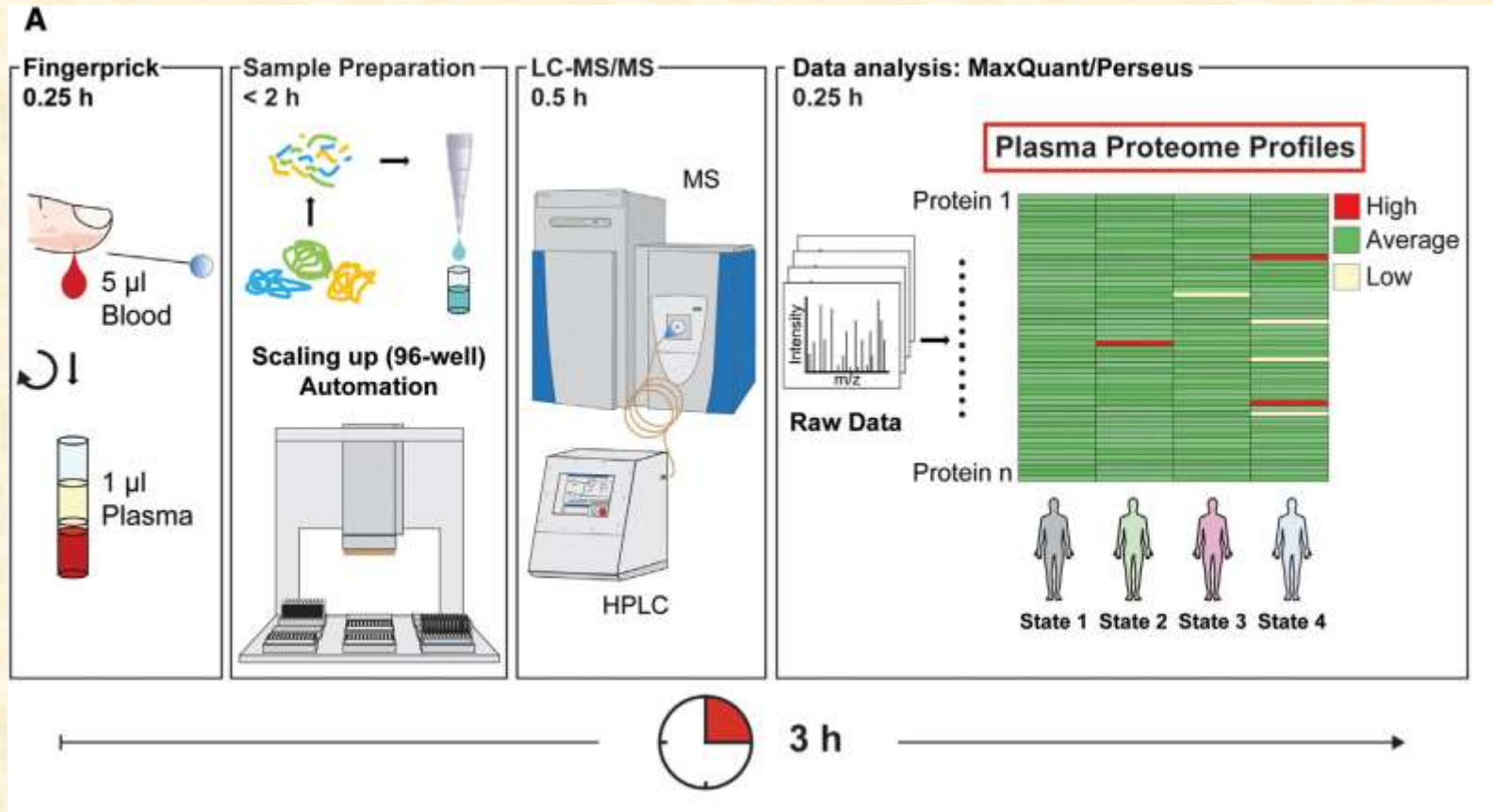
In one day, analyze over 1.4 million protein groups from 180 samples

- 200 ng HeLa digest
- LC-MS/MS (Orbitrap Astral)
- **doba analýzy – 8 min**
- 180 vzorků/den
- **8000 proteinů/vzorek**

Analýza krevní plazmy

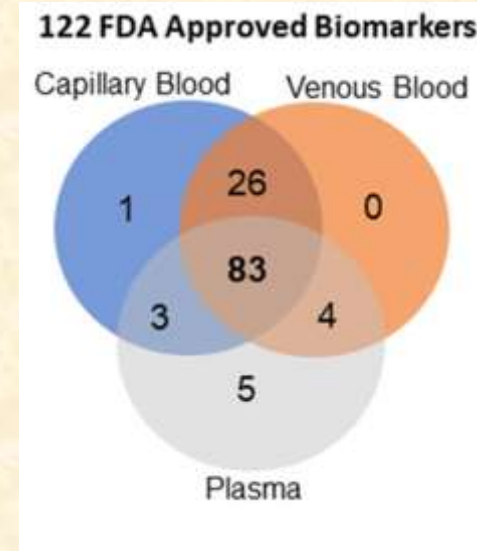
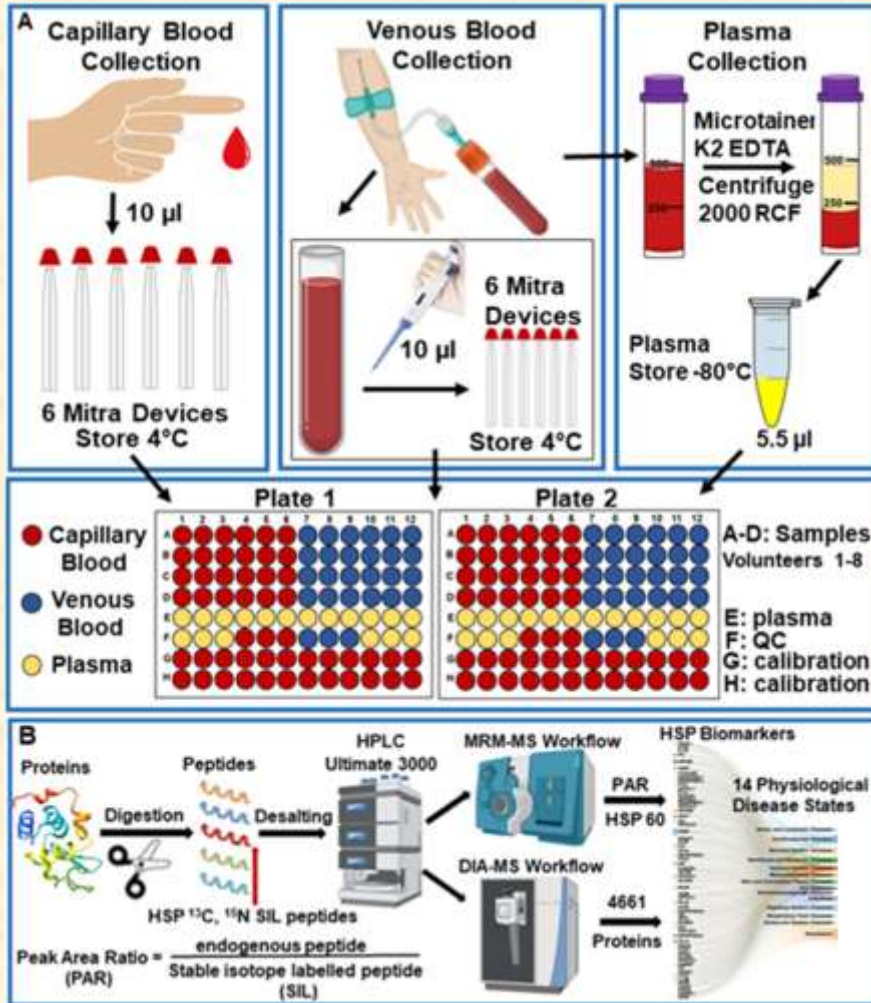
The plasma proteome profile as a proteomic portrait of a person's health state

>40 FDA-approved biomarkers are reproducibly quantified (CV <20% with label-free quantification)

využití v personalizované medicíně

pravidelné sledování panelu proteinových markerů

Whelan S.A. et al., *Anal. Chem.* 95 (29), 11007-11018 (2023)

- Časná detekce
- Účinnost léčby
- Přesnější odhad prognózy
- Odhalení vedlejších účinků léčby

Konec hlášení

COPYRIGHT KEIICHI EGAWA

AIRLINERS.NET